

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพ
ของสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.1 แนวคิดและหลักการของสมรรถนะ
 - 1.2 ความหมายของสมรรถนะ
 - 1.3 ความสำคัญของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.4 ประเภทของสมรรถนะ
 - 1.5 โครงสร้างของรูปแบบสมรรถนะ
 - 1.6 สมรรถนะของข้าราชการในอนาคต
 - 1.7 สมรรถนะของนักบริหาร
 - 1.8 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา
2. การประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 แนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.2 ความหมายและหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.3 ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพของสถานศึกษา
 - 2.4 ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
3. ประสิทธิภาพ
 - 3.1 ความหมายของประสิทธิภาพ
 - 3.2 ประสิทธิภาพของระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา
4. สภาพการประกันคุณภาพของสถานศึกษาในจังหวัดสระแก้ว
 - 4.1 สภาพทั่วไป
 - 4.2 การจัดการศึกษาของจังหวัดสระแก้ว
 - 4.3 สภาพการดำเนินการด้านประกันคุณภาพของสถานศึกษาในจังหวัดสระแก้ว

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 แนวคิดและหลักการของสมรรถนะ

สิ่งที่แสดงให้เห็นคุณค่าความสามารถของคนที่มี ต่อผลสำเร็จของงานคือ ความสัมพันธ์ระหว่างงานกับองค์ประกอบของความสำเร็จของงาน ซึ่งได้แก่ การมีความรู้ พฤติกรรมการทำงานและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเห็นได้จากพฤติกรรมการทำงานของคนเดียวกันนั้น หากอยู่ในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่าง กันไปด้วย และเมื่อพิจารณาถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกลักษณะของบุคคล อันได้แก่อุปนิสัย ส่วนคนที่อยู่ลึกเข้าไปกับตัวคนกับผลของงาน จะพบได้ว่าอุปนิสัยเป็นตัวกำหนด อัตลักษณ์ เจตคติ และค่านิยมซึ่งจะขับเคลื่อนให้เกิดเป็นการกระทำที่เห็นได้จากการแสดงออกในรูปของพฤติกรรม โดยมีความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นจุดหมาย ความรู้ ทักษะ สภาวะการณ์แวดล้อมและปัจจัย องค์ประกอบอื่น ๆ จะอำนวยความสะดวกให้เกิดผลงานที่ปรากฏออกมาดังที่ David McClelland นักจิตวิทยา มหาวิทยาลัย Harvard ซึ่งเชื่อว่าความสามารถของคนมีผล ต่อความสำเร็จของงานจึงริเริ่มนำแนวคิด เกี่ยวกับ สมรรถนะ (competency) มาศึกษา โดยได้พัฒนาแบบทดสอบทางบุคลิกภาพเพื่อศึกษาว่า บุคคลที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีทัศนคติและนิสัยอย่างไรและได้ใช้ความรู้ในเรื่องเหล่านี้ ช่วยแก้ปัญหาการคัดเลือกบุคคลให้กับหน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ปัญหา กระบวนการคัดเลือกที่เน้นการวัดความถนัดที่ทำให้คนผิวดำและชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับการ คัดเลือกและผลการทดสอบ พบว่าคะแนนสอบแข่งขันเข้าทำงานมีความสัมพันธ์กับผลการ ปฏิบัติงานน้อยมาก อีกทั้งยังได้เก็บข้อมูลของกลุ่มที่มีผลงานโดดเด่นและผู้ที่ไม่มีผลงานโดดเด่น ด้วยการสัมภาษณ์ ซึ่งพบว่าสมรรถนะเกี่ยวกับความเข้าใจ และ ข้อแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานมาก (ดวงจันทร์ ทิพย์ปรีชา 2548:5)

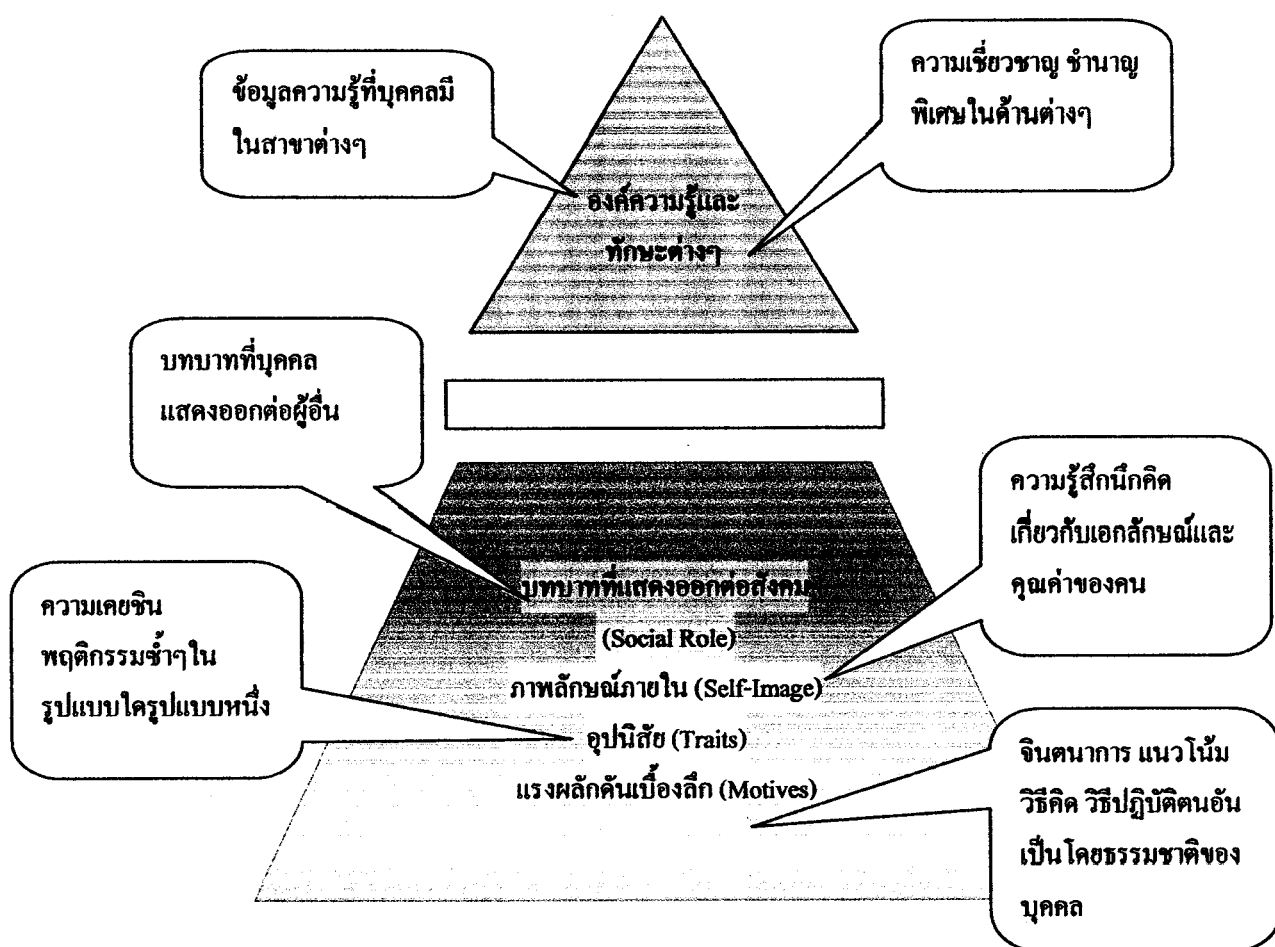
นอกจากนี้บทความเรื่อง Testing for Competence Rather than for Intelligence ของ McClelland ที่ตีพิมพ์ในปี 1973 ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางและเป็นจุดเริ่มต้นของการ พัฒนาสมรรถนะ (Competency) ให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งนอกเหนือไปจากการวัดหาความปัญญา และ ใช้ต่อ ๆ กันมาจนถึงทุกวันนี้ แนวคิดเรื่องสมรรถนะมักมีการอธิบาย ด้วยโมเดลน้ำแข็ง (Iceberg Model) ซึ่งอธิบายว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็ง โดยมีส่วนที่เห็น

ได้ง่ายและพัฒนาได้ง่าย คือส่วนที่ลอยอยู่เหนือน้ำ นั่นคือองค์ความรู้และทักษะต่างๆที่บุคคลมีอยู่ และส่วนใหญ่ที่มองเห็นได้ยากอยู่ใต้วงน้ำ ได้แก่ แรงจูงใจ อุปนิสัย ภาพลักษณ์ภายใน และบทบาท ที่แสดงออกต่อสังคม ส่วนที่อยู่ใต้น้ำนี้มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลอย่างมากและเป็น ส่วนที่พัฒนาได้ยาก (รัตนกรณ์ ศรีพิทักษ์ 2548:65) การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมในการทำงานแบบ ไคเซ็นอยู่กับคุณลักษณะที่บุคคลมีอยู่ซึ่งอธิบายในตัวแบบภูเขาน้ำแข็ง คือ ทั้งความรู้ ทักษะ/ ความสามารถ (ส่วนที่อยู่เหนือน้ำ) และคุณลักษณะอื่นๆ (ส่วนที่อยู่ใต้น้ำ) ของบุคคลนั้นๆ

ในยุคปัจจุบัน มีการนำสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงานบุคคลที่เรียกว่า การบริหารงานบุคคลที่เน้นสมรรถนะ กล่าวคือ มีการคัดเลือกบุคคลโดยอิงสมรรถนะ การประเมินผล งานบุคคลโดยอิงสมรรถนะ การเลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือนโดยอิงสมรรถนะ และการพัฒนาบุคคล จะ เห็นได้ว่าสมรรถนะได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารงานบุคคลอย่างมากมาในระบบข้าราชการ พลเรือนไทยได้มีการพยายามปรับปรุงงานบริหารงานบุคคลให้มีความทันสมัย และได้มีการนำ สมรรถนะมาใช้เช่นเดียวกัน โดยศึกษาระบบจำแนกตำแหน่งและเงินเดือนขั้นใหม่ โดยจ้างบริษัท เซย์กรุ๊ป เป็นที่ปรึกษา ส่วนหนึ่งของระบบจำแนกตำแหน่งและเงินเดือน คือต้นแบบสมรรถนะของ ข้าราชการพลเรือนไทย ซึ่งได้มีการออกแบบให้มีการนำสมรรถนะมาเชื่อมโยงกับคำตอบแทน ส่วนหนึ่งด้วย สมรรถนะ (competency) มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย การนำไปใช้ได้มีการกำหนด คำนิยามไว้แตกต่างในรายละเอียดสำหรับคำนิยามของสมรรถนะตามที่บริษัทเซย์กรุ๊ป กำหนดถือว่าเป็น คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม ทำให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ โดยบุคลากรเหล่านี้แสดงคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมดังกล่าว มากกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ใน สถานการณ์ที่หลากหลาย และได้ผลงานดีกว่าผู้อื่น ตามทฤษฎีสมรรถนะที่บริษัทเซย์กรุ๊ปใช้ กล่าวว่า ที่มาของคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมมาจากแรงผลักดันเบื้องต้น (Motives) อุปนิสัย (Traits) ภาพลักษณ์ภายใน (Self-Image) และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social Role) ที่แต่ละบุคคลมี ความแตกต่างกัน ทำให้แสดงพฤติกรรมในการทำงาน ที่แตกต่างกัน การนำความรู้เรื่องสมรรถนะ หรือคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมมาใช้ในงานบริหารงานบุคคลนั้น เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกข้าราชการ ที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับงานที่จะทำในกระบวนการพัฒนาก็เน้นพัฒนาคุณลักษณะเชิง พฤติกรรมที่บุคคลนั้นขาดเพื่อทำให้บุคคลทำงานได้ดีขึ้นการประเมินผลการปฏิบัติงานควรเน้น คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้วย เพราะถ้าข้าราชการมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมจะทำให้ ส่วนราชการมีการพัฒนาในลักษณะที่ยั่งยืนกว่าการเน้นเพียงผลการปฏิบัติงานในเชิงปริมาณเพียง อย่างเดียว นอกจากนั้นการนำสมรรถนะหรือคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมไปผูกกับระบบคำตอบแทน/ เงินเดือนนั้น เป็นการปรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรให้มีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้นหรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการส่งสัญญาณบอกกับพนักงานในองค์กรว่า องค์กรต้องการให้พนักงานมี

พฤติกรรมอย่างไร อย่างไรก็ดี พฤติกรรมที่องค์กรต้องการนั้นต้องมีความชัดเจน และมีระบบ คำตอบแทนที่ลงเส้น คงวาดต่อพฤติกรรมนั้นๆ เพราะ ตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ นั้น พฤติกรรมที่พึงประสงค์จะคงอยู่ หากมีการให้แรงเสริม หรือรางวัลกับพฤติกรรมนั้น ตัวอย่างเช่น ถ้าอยากให้คน ขยันทำงานควรมีการให้แรงเสริมกับพฤติกรรมการทำงาน หากไม่พฤติกรรม นั้นอาจไม่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดแล้วก็หายไป(http://training.prd.go.th/document_public/ ค้นคืนเมื่อ 7 เมษายน 2550)

ดั่งภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 โมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model)

(ที่มา:<http://president.swu.ac.th/สมรรถนะในระบบจ้างแนกตำแหน่งและคำตอบแทนที่ปรับปรุงใหม่/ค้นคืนเมื่อ7 เม.ย.50>)

1.2 ความหมายของสมรรถนะ

คำว่า “Competency” มีคำแปลที่เป็นภาษาไทยค่อนข้างหลากหลายและแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่านักวิชาการที่ศึกษาจะแปลหรือให้คำจำกัดความไว้ตามความเข้าใจ และความเชื่อของแต่ละบุคคลหรือแต่ละสถาบัน ซึ่งบางท่านอาจแปลว่า “ศักยภาพ” หรือ “ความสามารถ” หรือ

“ขีดความสามารถ” หรือ “ความสามารถเชิงสมรรถนะ” หรือ “สมรรถนะ” สำหรับคำจำกัดความของ “สมรรถนะ” นั้น นักวิชาการที่ศึกษาได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันมากมาย (<http://gotoknow.org/blog/jed/59979>: ค้นคืนเมื่อ 7 เม.ย 50)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(ก.พ.)“สมรรถนะคือคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ/ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้นักบุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในองค์กร” กล่าวคือ การที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งได้ มักจะต้องมีองค์ประกอบทั้งความรู้ ทักษะ/ ความสามารถและคุณลักษณะอื่นๆ(<http://gotoknow.org/blog/jed/59979>:ค้นคืนเมื่อ7 เม.ย 50)

“สมรรถนะ” ราชบัณฑิตยสถาน (2535:799) ให้ความหมายว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Ability”และ “competency” ซึ่งนิยามว่า เป็นคุณภาพหรือภาวะของการกระทำหน้าที่ได้อย่างเพียงพอ หรือมีความรู้ การตัดสินใจทักษะ หรือความแข็งแรงเพียงพอ

กู๊ด (Good,1973) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ทักษะ ความคิดรวบยอดและทัศนคติที่ต้องการในการปฏิบัติงานทุกประเภทและนำเอาวิธีการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544:7) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะ(competency) ไว้ว่า เป็นคุณลักษณะภายในที่ส่งผลให้นักบุคคลมีผลการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความรู้(Knowledge)
 2. ทักษะ(Skill)
 3. ความสามารถ(Ability)
- และจัดลำดับสมรรถนะของผู้บริหารได้ดังนี้
1. ความเป็นผู้นำ
 2. ความสามารถในการคิด
 3. การตัดสินใจ
 4. การทำงานให้บรรลุผล
 5. การวางแผนกลยุทธ์
 6. การบริหารทรัพยากร
 7. ความสามารถในการแข่งขัน
 8. ความรับผิดชอบตรวจสอบได้

9. การบริหารการเปลี่ยนแปลง
10. การประสานสัมพันธ์
11. การปรับตัวและความยืดหยุ่น
12. การมุ่งเน้นการบริการ

Scott Parry (1998 อ้างใน สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ 2546:5) กล่าวว่า สมรรถนะ คือ องค์กรประกอบ (Cluster) ของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Ability) ของปัจเจกบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของบุคคลนั้น ๆ เป็นบทบาทหรือความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์กับผลงานและสามารถวัดค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาได้โดยการฝึกอบรม

วัฒนา พัฒนพงษ์ (2546:33) สมรรถนะคือระดับของความสามารถในการปรับใช้กระบวนทัศน์ (Paradigm) ทัศนคติ พฤติกรรม ความรู้ และทักษะเพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กร

ณรงค์วิทย์ แสงทอง (2546:27) สมรรถนะ คือ ความสามารถหรือสมรรถนะของผู้ดำรงตำแหน่งงานที่งานนั้น ๆ ต้องการ คำว่า competency นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะพฤติกรรมแต่จะมองลึกไปถึงความเชื่อ ทัศนคติ อุปนิสัยส่วนตัวของบุคคลด้วย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548:5) ได้กำหนดนิยามของสมรรถนะ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ในองค์กร Butler (1978 Quoted in Nagelsmith, 1995:245 อ้างถึงนพรัตน์ วิสวเพนิมิตร 2540) สมรรถนะ คือ ความสามารถที่จะปฏิบัติกิจกรรมเฉพาะได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน หรือเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทักษะและความรู้เป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันของสมรรถนะ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าสมรรถนะของผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามที่คุรุสภากำหนด 10 ด้านคือ

- 1) ด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา
- 2) ด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา 3 ด้านการบริหารด้านวิชาการ
- 4) ด้านการบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และ อาคารสถานที่
- 5) ด้านการบริหารงานบุคคล
- 6) ด้านการบริหารกิจการนักเรียน
- 7) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
- 8) ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ

9) ด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์และ ความสัมพันธ์กับชุมชน

10) ด้านคุณธรรมจริยธรรม

1.3 ความสำคัญของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของชาติ ครูสภาซึ่งเป็นสถาบันที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีบทบาทหน้าที่ สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนา ควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณ ทั้ง ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะเหมาะสมกับมาตรฐานตำแหน่ง จึงได้กำหนดสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยคณะกรรมการครูสภาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะเป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีภาวะผู้นำ เข้าใจถึงขวัญและบรรยากาศในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ สามารถปฏิบัติงานเชิงรุก ผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนางานให้เกิดประสิทธิผล มีความรู้ในหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา สามารถกำหนดนโยบายและการวางแผนการศึกษา สามารถบริหารวิชาการ บุคคล กิจกรรมนักเรียน ธุรการ การเงิน พัสดุ และ อาคารสถานที่ ประชาสัมพันธ์โรงเรียน จัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีคุณธรรมจริยธรรม จึงได้ประกาศสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น(ราชกิจจานุเบกษา 2549: 296 - 300)

1.4 ประเภทของสมรรถนะ

ณรงค์วิทย์ แสงทอง (2546:259) ได้แบ่งประเภทของสมรรถนะ (Competencies) ตามแหล่งที่มาออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. Personal Competencies เป็นความสามารถที่มีเฉพาะตัวของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น เช่น ความสามารถในการวาดภาพของศิลปิน การแสดงกายกรรมของนักกีฬา นักประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นความสามารถเฉพาะตัวที่ยากต่อการเรียนรู้ หรือลอกเลียนแบบได้

2. Job Competencies เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลที่ตำแหน่งหรือบทบาทนั้น ๆ ต้องการเพื่อให้งานบรรลุความสำเร็จตามที่กำหนดไว้เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำทีมงานของผู้บริหารตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงาน ความสามารถในการวิเคราะห์วิจัยในตำแหน่งงานทางด้านวิชาการเป็นความสามารถที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้

3. Organization Competencies เป็นความสามารถที่เป็นลักษณะเฉพาะขององค์กรนั้นไปสู่ความสำเร็จและเป็นผู้นำในด้านนั้น ๆ ได้ สรุปว่าสมรรถนะมี 2..ประเภทคือ สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน

1.5 โครงสร้างของรูปแบบสมรรถนะ

พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง(2547:12-13)ได้กล่าวถึงโครงสร้างของรูปแบบสมรรถนะ (Competency Model) ประกอบด้วย กลุ่มสมรรถนะ ชื่อสมรรถนะ นิยามสมรรถนะ พฤติกรรมหลัก (Key Behavior) และระดับสมรรถนะ ระดับสมรรถนะถือเป็นการกำหนดระดับพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงถึงความสามารถหรือประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคคลตามตำแหน่งบทบาทและความรับผิดชอบเพื่อใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์กร ในการจำแนกระดับสมรรถนะนี้สามารถกำหนดได้หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น

1. รูปแบบที่ 1 กำหนดระดับสมรรถนะเป็น 3 ระดับ คือ

1.1 ระดับฝึกหัด (Basic) หมายถึง พฤติกรรมในระดับที่แสดงถึงการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ขององค์กรในระดับเริ่มต้น สามารถปฏิบัติงานได้ภายในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ

1.2 ระดับสูง (Advance) หมายถึง พฤติกรรมในระดับที่มีความชำนาญสามารถปฏิบัติงานที่มีความยากและซับซ้อนได้

1.3 ระดับเชี่ยวชาญ (Expert) หมายถึง พฤติกรรมในระดับที่มีความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติงานที่ยากและซับซ้อนมาก รวมทั้งสามารถคิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานได้ประเมิณผลงานผู้อื่นได้เที่ยงตรงและแม่นยำ

2. รูปแบบที่ 2 กำหนดระดับสมรรถนะเป็น 4 ระดับ ได้แก่

2.1 ระดับผู้เริ่มต้น(Beginner/Learning)หมายถึงพฤติกรรมระดับที่แสดงถึงการเรียนรู้ สิ่งต่างๆ รวมถึงการมีทักษะในการปฏิบัติงานตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2.2 ระดับการประยุกต์ใช้ (Apply/Adopting) หมายถึง พฤติกรรมในระดับที่แสดงถึงการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2.3. ระดับผู้ชำนาญการ(Master/Performing) หมายถึง พฤติกรรมในระดับที่แสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติงานตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบได้ด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถกระตุ้นหรือแนะนำผู้อื่นให้ปรับปรุง ผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ระดับการนำ (Leading) หมายถึง พฤติกรรมในระดับที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญในงานตามขอบเขตของหน้าที่ความรับผิดชอบ สามารถสร้างผลงานที่ส่งผลกระทบต่อ

ผลผลิตและผลลัพธ์ขององค์กร รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความเชี่ยวชาญให้แก่ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 สมรรถนะของข้าราชการในอนาคต

ในปัจจุบัน ระบบราชการต้องเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล และสนองตอบความต้องการของประชาชน การเปลี่ยนแปลงของสังคม และเศรษฐกิจมีผลทำให้ข้าราชการต้องปฏิบัติงานแบบมืออาชีพมากขึ้น สำนักงานข้าราชการพลเรือน จึงได้ศึกษาหาคุณลักษณะ และทักษะเฉพาะที่สำคัญของข้าราชการไทย ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะและทักษะ 11 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2546: 1-2) ดังนี้

1. ทักษะในการใช้ความคิด ทักษะในการใช้ความคิดในที่นี้หมายถึง การคิดอย่างมีวิสัยทัศน์ คิดภาพรวมลุ่มลึก และกว้างไกลรู้จักปรับความคิดให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์ตามสมควร คิดทำงานเชิงรุก ไม่ตั้งรับอยู่กับที่ คิดหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน
2. การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การบริหารราชการแนวใหม่ เน้นการทำงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน คือ มุ่งที่ผลผลิต หรือผลงานที่ตั้งเป้าไว้ พร้อมทั้งผลลัพธ์ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากผลผลิตงานทุกอย่างจะต้องมีกำหนดเวลาแล้วเสร็จเพื่อให้ผู้ทำเกิดความรู้สึกรับผิดชอบที่จะต้องทำให้เสร็จตามกำหนดเวลา
3. การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่าสิ่งใดที่ทำแล้วไม่คุ้มค่าให้เลิกทำ หรือต้องถ่ายโอนงานออกไป หรือต้องบริหารทรัพยากรอย่างประหยัด เช่น น้ำ ไฟฟ้า วัสดุสำนักงาน รู้จักบำรุงรักษา
4. ทักษะในการสื่อสาร รู้จักนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้รู้จักสร้างเครือข่ายคือ ให้มีการรับรู้ไปพร้อม ๆ กัน เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนหมั่นฝึกให้มีทักษะในการพูดติดต่อให้ได้ผล
5. ความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจข้าราชการต้องทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียก และรับสินบน พร้อมรับผิดชอบ และยอมรับการตรวจสอบได้
6. การมุ่งเน้นให้บริการเน้นการให้บริการแบบโปร่งใส ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้จะต้องมุ่งเน้นความเสมอภาค พร้อมทั้งตระหนักว่า ข้าราชการมีหน้าที่ให้บริการประชาชน
7. จริยธรรมข้าราชการจะต้องมีศีลธรรม ประพฤติตนเหมาะสมตามกาลเทศะ วาจาสุภาพ และแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ไม่ประพฤติเสื่อมเสีย

8. ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานต้องทำงานอย่างมืออาชีพ กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถในการวิชาชีพของตนเองอย่างแท้จริง รู้ลึกและรู้กว้างไม่รู้เพียงผิวเผินต้องมีความสามารถในการวางแผน

9. ความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหาต้องยั้งสู้ ไม่หนีปัญหา สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยปัญญาของตนเอง หัดมองให้เห็นว่า ปัญหา คือโอกาสที่เราจะได้แสดงความสามารถ ไม่มองปัญหาเป็นอุปสรรค

10. การทำงานเป็นทีมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมคิดร่วมทำงานกับผู้อื่นในลักษณะที่ทำงานร่วมกันรับผิดชอบงานไม่เอาดีแต่ผู้เดียว ไม่ปกปิดความรู้ และเผื่อแผ่ความรู้ให้เพื่อนร่วมงาน มีการให้อภัยเมื่อมีการพลาดพลั้งต่อกัน

11. ทักษะขั้นพื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์ในยุคของข้อมูลข่าวสาร และกระแสโลกาวิวัฒน์ ข้าราชการต้องสามารถใช้คอมพิวเตอร์ ในการทำงานได้ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม อยู่เสมอใช้อย่างระมัดระวังและหมั่นบำรุงรักษา

1.7 สมรรถนะนักบริหาร

นอกจากสมรรถนะข้าราชการในอนาคตแล้วสำนักงานข้าราชการพลเรือนยังได้จัดทำสมรรถนะนักบริหาร/ เพื่อใช้ในโครงการสรรหาและเลือกสรรนักบริหารระดับสูง (Senior Executive Service : SES) โดยประเมินสมรรถนะนักบริหาร 4 ด้าน

1.7.1 การบริหารคน ได้แก่ การปรับตัวและความยืดหยุ่น (adaptability and flexibility) การปรับตัว หรือการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานให้เข้ากับทุกสถานการณ์บุคคล หรือกลุ่มตามความต้องการของงานหรือขององค์การสามารถทำความเข้าใจและรับฟังข้อความคิดเห็นในมุมมองที่แตกต่างกันทักษะในการสื่อสาร (Communication) ทักษะ และศิลปะในการรับรู้ และจับประเด็นจากการฟัง และการอ่าน ตลอดจนทักษะในการถ่ายทอดความคิด และแนวโน้ม ผู้ฟัง และผู้อ่าน โดยการพูด การเขียน และการนำเสนอเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และได้รับการสนับสนุนเห็นด้วยอย่างชัดเจนการประสานสัมพันธ์ (collaborativeness) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ที่เกี่ยวข้องการทำงานในองค์การโดยสร้างความเคารพ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีในการทำงาน

1.7.2 ความรอบรู้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Managing change) การริเริ่ม เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ เพื่อให้สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ การให้การสนับสนุนผู้อื่นในองค์การ ให้นำความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรมาปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จ โดยมุ่งเน้นการสนับสนุน ด้านการกำหนดขอบเขต ขั้นตอน และช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลง การมีจิตมุ่งบริการ (customer service orientation) ความมุ่งมั่นในการให้บริการ

ช่วยเหลือเสริมสร้าง และรักษาความสัมพันธ์กับผู้รับบริการโดยมุ่งความต้องการของผู้รับบริการ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการปฏิบัติงานที่สอดคล้องสนองความต้องการของผู้รับบริการใน สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่อง การวางแผนกลยุทธ์ (strategic planning) การสร้าง แผนการปฏิบัติงานที่มีการระบุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นการวางแผนใน เชิงกลยุทธ์และในระดับปฏิบัติการ โดยพิจารณาเงื่อนไข ของเวลา ทรัพยากร ความสำคัญเร่งด่วนและการคาดการณ์ถึงปัญหาและโอกาสที่อาจเป็นไปได้ด้วย

1.7.3 การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Accountability)

สำนึกในบทบาทหน้าที่ มุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อปฏิบัติงานตามการตัดสินใจให้บรรลุเป้าหมาย และ ปฏิบัติตามข้อยืนยันที่ให้กับผู้อื่นในขณะเดียวกันมีความพร้อมให้ตรวจสอบและพร้อมรับผิดชอบ ในผลการกระทำ และการตัดสินใจ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (achieving result) การบริหาร การปฏิบัติงานให้ได้ผลสำเร็จ ทันการณตามแผน และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผลผลิต และ การบริหารที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake holders) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การบริหารทรัพยากร(managingresources) ความสามารถในการบริหารจัดการ ทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกองค์กร (บุคลากร ข้อมูล เทคโนโลยี เวลา และทรัพยากร ดินทุนอื่น ๆ) มีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของ องค์กรกลุ่ม และบุคคลโดยสามารถสอดคล้องกับความจำเป็นของการดำเนินการตามนโยบาย

1.7.4 การบริหารอย่างมีอาชีพ การตัดสินใจ (decision making) การเลือก

ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยพิจารณาจากข้อมูล โอกาส ปัญหา ประเมินทางเลือก และผลลัพธ์ เพื่อการตัดสินใจที่ดีที่สุดสถานการณ์นั้น ๆ ในเวลาที่เหมาะสมตลอดจนวิเคราะห์แยกแยะ ระบุ ประเด็นของปัญหาและ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic thinking) การระบุ กำหนดขอบข่ายและวิเคราะห์ปัญหา สถานการณ์โดยใช้หลักเหตุผล และประสบการณ์ประกอบกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปการตัดสินใจ แนวทางปฏิบัติ และแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสมอีกทั้งทำให้เห็นศักยภาพและแนวทางใหม่ ๆ ความเป็นผู้นำ (leadership) สร้างและประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ขององค์กร โน้มน้าว ผู้อื่นให้ยอมรับ และมุ่งสู่วิสัยทัศน์ของ องค์กร ให้การสนับสนุนผู้อื่นทั้งในด้านการให้คำแนะนำ และการให้อำนาจเพื่อให้สามารถ เจริญก้าวหน้าอย่างมีอาชีพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ทีมงานและระดับองค์กรใน ด้านทัศนคติ การปฏิบัติงาน และการตัดสินใจ

นอกจากนี้แล้ว ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้วยข้อผูกพันต่อการให้บริการ สาธารณะและมีความสามารถในการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กร ได้ใช้ศักยภาพที่ดี ทำงานให้ เกิดผลสูงสุด สร้างพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกองค์กร สื่อสารกับลูกค้าด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน

รวมทั้งเป็นผู้มีทักษะทางการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานสูงสุด(เทียน ทองแก้ว 2545 : 35-36) และผู้บริหารที่ดีต้องมีสมรรถนะหลัก 5 ด้าน คือ

1. ศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง
2. ศักยภาพในการเป็นผู้นำ
3. การมุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์
4. ความเชียวคมทางการบริหาร และ
5. การสร้างความเข้าใจการติดต่อสื่อสาร

1.8 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ สร้างและประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ขององค์กร โน้มน้าวผู้อื่นให้ยอมรับ และมุ่งสู่วิสัยทัศน์ขององค์กร ให้การสนับสนุนผู้อื่นทั้งในด้านการให้คำแนะนำ และการให้อำนาจเพื่อให้สามารถเจริญก้าวหน้าอย่างมีอาชีพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ทีมงานและระดับองค์กรในด้านทัศนคติ การปฏิบัติงาน และการตัดสินใจ ดังนั้นคณะกรรมการครูสภาได้ประกาศสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา 2549:296-300)

1. สมรรถนะด้านหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจในหลักการทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ไปประยุกต์ใช้ในการบริหาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของการศึกษา จัดองค์กร โครงสร้างการบริหาร และกำหนดภารกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เหมาะสม
2. สมรรถนะด้านนโยบายและการวางแผนการศึกษา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำนโยบายการศึกษา กำหนดนโยบายวางแผนการดำเนินงานและประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งให้เกิดผลดี คุ่มค่าต่อการศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อมนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปปฏิบัติติดตาม ประเมิน และรายงานผลการดำเนินงาน
3. สมรรถนะด้านการบริหารวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการจัดการการเรียนรู้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาและส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้
4. สมรรถนะด้านการบริหารธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการจัดระบบงานสารบรรณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริหารจัดการงบประมาณอย่างถูกต้องเป็นระบบ วางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียน

5. สมรรถนะด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการสรรหาบุคลากรที่มี ประสิทธิภาพเข้ามาปฏิบัติงานจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ ที่รับผิดชอบ พัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เสริมสร้างขวัญกำลังใจสำหรับครูและบุคลากรให้คำปรึกษาแก้ไขปัญหาการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

6. สมรรถนะด้านการบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการบริหารจัดการให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน บริหารจัดการให้กิจการบริการผู้เรียนส่งเสริมการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมวินัยคุณธรรม จริยธรรมและความสามัคคีในหมู่คณะ

7. สมรรถนะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาประเมินผลติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

8. สมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

9. สมรรถนะด้านการบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการจัดการข้อมูล ข่าวสารไปสู่ผู้เรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมของสถานศึกษาไปสู่ชุมชนใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์ สร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนโดยมีเป้าหมายในการเข้าไปช่วยเหลือชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมระดมทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา

10. สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการเป็นผู้นำ เชิงคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ร่วมงานมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม

ระหว่างบุคคลที่เกิดจากความไว้วางใจและยอมรับนับถือ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า สมรรถนะตามประกาศคุรุสภาเป็นสิ่งจำเป็นและต้องได้รับการพัฒนาตามแนวทางที่คุรุสภากำหนด

2. การประกันคุณภาพการศึกษา

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

อรรถพ จินะวัฒน์ (2545 : 5) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องการประกันคุณภาพเริ่มต้นก่อนในวงการอุตสาหกรรม โดยได้พิจารณาว่า ทำอย่างไรจึงจะให้สินค้าแต่ละหน่วยมีคุณภาพเท่าเทียมกันตามมาตรฐานที่กำหนดและตามที่ได้ประชาสัมพันธุ์ไว้กับลูกค้า การผลิตสินค้าแนวใหม่จึงอาศัยฐานความคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific approach to management)

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา(2542:6-9) ได้เสนอหลักการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา(Child-Centered Development)
2. การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ(School-Based Management)
3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ(Participation and Collaboration)
4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา(Decentralization of Education)
5. การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้(Accountability)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544:7) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาว่า

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานที่กำหนด
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งแม้จะเป็นบุคคลภายนอกแต่ก็ยังถือเป็นการประเมินภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2544:11) ได้กล่าวถึงหลักการประกันคุณภาพของสถานศึกษาดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพคือสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การดำเนินการให้บรรลุผลตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเป็นการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (2544:111-113) ได้กล่าวถึง หัวใจสำคัญที่สุดของการประกันคุณภาพของการศึกษาก็คือ การประกันการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งจะต้องได้รับการประกันคือในรอบสัปดาห์นั้นผู้เรียนสามารถเรียนรู้อะไร เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไรบ้าง และจากสัปดาห์เป็นภาคเรียน เป็นปีตลอดทั้งหลักสูตร คณะกรรมการการศึกษาสภาผู้แทนราษฎรอ้างใน วรรณพ จินะวัฒน์ (2545:15-16) ได้เสนอแนวคิดและหลักการประกันคุณภาพไว้ดังนี้

1. โดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจบริหารการศึกษาไปยังระดับท้องถิ่นและสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีระบบการประกันคุณภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ในท้องถิ่นใดก็ตามจะรับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จะมีทั้งการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการประเมินภายนอก เป้าหมายของการประเมินภายนอกนั้นไม่ใช่เพื่อการลงโทษ แต่เป็นเครื่องสะท้อนให้สถานศึกษาได้นำไปพิจารณาจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ ฉะนั้นการประกันคุณภาพจึงเป็นการประกันคุณภาพเพื่อผู้เรียน

2. การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาเป็นแนวคิดที่ดี แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้กลายเป็นมาตรฐานเดียวเนื่องจากกระบวนการจัดการศึกษาต่อไปจะมีความหลากหลาย มีตั้งแต่การจัดการศึกษาที่จัดโดยครอบครัว ชุมชน ทั้งการศึกษาในระบบ และตามอัธยาศัย การมีมาตรฐานระดับชาติต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นด้วย หมายความว่าท้องถิ่นควรมีบทบาท ที่จะกำหนดว่าต้องการพัฒนาคนในท้องถิ่นให้ออกมาเช่นไร เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

3. มาตรฐานการศึกษา อาจเรียกว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องมี แต่จุดที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ผลผลิต คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น เก่งขึ้นและมีความรับผิดชอบมากขึ้น สำหรับส่วนที่เป็นปัจจัย ตัวป้อนในด้านทรัพยากร กระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการเรียนการสอน ถึงแม้มีความสำคัญแต่สามารถจัดให้หลากหลาย ซึ่งความ

หลากหลายจะต้องคำนึงถึงผู้รับการศึกษาเป็นสำคัญในการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษามีหลักการที่ต้องพิจารณาดังนี้

1.1 ระบบประกันคุณภาพไม่ใช่เรื่องที่ถูกชี้ผิด หรือการตรวจสอบแต่เป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา

1.2 มาตรฐานการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3 การประกันคุณภาพมีภารกิจหลัก 4 ส่วนซึ่งต้องแยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนคือ

1.3.1 การกำหนดมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์ของระบบประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของส่วนกลางเช่นกระทรวงศึกษาธิการ

1.3.2 การประเมินภายใน เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประเมินภายในโดยดึงชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

1.3.3 การประเมินภายนอก ให้องค์กรอิสระในรูปองค์กรมหาชนทำหน้าที่ในการประเมินภายนอก การที่ให้องค์กรอิสระทำหน้าที่นี้เพราะต้องการให้อิสระจากฝ่ายราชการและต้องทำหน้าที่ประเมินทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

1.3.4 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุงให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารการศึกษา

แนวคิดของจูราน(Juran 1993 :85-86) ยังได้ระบุถึงความสำคัญของการวางแผนการควบคุม และการปรับปรุงว่าเป็นกระบวนการของการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการป้องกัน และแก้ปัญหาเพื่อประกันคุณภาพ และลูชซิงเกอร์ (Vroman and Luchsinger 1994:189) เรียกว่า PDCA Cycle for Problemsolving ซึ่งเป็นกระบวนการที่รู้จักกันในชื่อต่าง ๆ เช่น Deming Cycle หรือ Shewhart Cycle

ซอลลิส (Sallis 1996 : 27) ได้ ระบุถึงกระบวนการบริหาร PDCA Cycle for ProblemSolving ว่ามีขั้นตอน และรายละเอียด คือ

P = Plan ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลการระบุปัญหา และการวางแผนปรับปรุง

D=Do ได้แก่ ขั้นตอนการปฏิบัติ หมายถึง การนำเอาแผนหรือโครงการนำร่องไปปฏิบัติ

C = Check ได้แก่ ขั้นตอนการตรวจสอบ หมายถึง การวัดผลการปฏิบัติเทียบกับเกณฑ์

A = Act ได้แก่ ขั้นตอนการแก้ไข หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงและจัดระบบใหม่

ทั่วทั้งองค์กร ซึ่งขั้นตอนนี้จะมีการปฏิบัติย้อนไปยังขั้นตอนแรก คือ การวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป แนวคิดของการประกันคุณภาพที่กล่าวถึงข้างต้น คัทแทนส์ (Cuttance 1994:5) ได้สรุปแนวคิดของการประกันคุณภาพไว้สอดคล้องกับ สเตบบิง (Stebbing, 1993:19) และครอสบี้ (Crosby 1986 : 86) ว่าเป็นแนวคิดที่มีกระบวนการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ได้มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ และเป็นการปฏิบัติงานที่ได้มีการออกแบบไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งคุณภาพได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องเพื่อประกันว่ากระบวนการผลิตได้รับการกำกับดูแล รวมถึงการปฏิบัติงานนั้นมี จุดมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อยู่ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า พัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพเป็นความพยายามที่จะทำให้การผลิตสินค้า มีคุณภาพผ่านการตรวจสอบหลังการผลิต และพัฒนาขึ้นเป็นระบบการตรวจสอบโดยใช้กระบวนการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (TQM) และมีจุดมุ่งเน้นที่ความพึงพอใจลูกค้า สมาชิกขององค์กรทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน คือ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ การประกันคุณภาพ และการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร

2.2 ความหมายและหลักการประกันคุณภาพของสถานศึกษา

2.2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

เข็มทอง ศิริแสงเลิศ (2540: 33) ได้อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เกิดจากการรวมแนวคิด 2 อย่างเข้าด้วยกัน คือ แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ และแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา และได้สรุปความหมายของการประกันคุณภาพศึกษาว่า หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารงาน ของสถานศึกษาว่า ได้มีการวางแผนการทำงานและมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อให้ผลผลิตของสถานศึกษามีคุณภาพตรงตามมาตรฐานการศึกษา และตรงตามความต้องการของผู้รับบริการได้ตลอดเวลา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2542:14) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินการต่าง ๆ ในกระบวนการจัดการศึกษาตั้งแต่การวางแผนไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความมั่นใจและหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนจบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2545:7) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาว่า หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการ โดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน

ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

กรมวิชาการ (2544:9) ได้ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกที่สำคัญทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการศึกษ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งเน้นไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สมคิด พรหมจ้อย และ สุพักตร์ พิบูลย์ (2544:4) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

กัญญา ปุโรทกานนท์ (2544:11) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นกระบวนการเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน และมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการประเมินเพื่อรองรับคุณภาพ การศึกษาจากความหมายที่นักวิชาการได้กล่าวไว้สามารถสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลผลิต คือ ผู้เรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด จนเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธา และเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.2.2 หลักการการประกันคุณภาพของสถานศึกษา

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพของสถานศึกษา (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 11) ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพของสถานศึกษา คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้าโดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายตามข้อ (1) ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ

ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนติดตาม ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำช่วยผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดหลักการเพิ่มเติม (กรมวิชาการ 2544: 14-16) ดังนี้

1) คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพ จะเน้นการสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้บริโภครวมทั้งภายในและภายนอก

(1) คุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ความสามารถ และลักษณะของ ผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต หรือทุกระดับชั้นเรียน

(2) คุณภาพภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม ระดับมหัพภาค (Macro Socio – Economic Level) ซึ่งหมายถึง ความรู้ความสามารถและ คุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อการอยู่รอดและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรมของประชาชาติในการแข่งขันทางธุรกิจการค้า และทางเทคโนโลยีระดับภูมิภาคและระดับโลก

2) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของ หลักวิชาหลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และ ประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรกะและความสมเหตุสมผล

3) คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานการศึกษา หลักสูตร และแผนการสอน) และกระบวนการทำงาน (การเรียน การสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4) การประกันคุณภาพการศึกษา เน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะ ความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกันภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล

5) ภาวะความเป็นผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจ (Commitment) ของผู้บริหารสถานศึกษาและการกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญของการ

ประกันคุณภาพการศึกษาสรุปได้ว่าหลักการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นการบริหารเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของครู บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งกระบวนการบริหารและกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยยึดประโยชน์ที่เกิดในตัวนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ และคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และพร้อมที่จะให้สังคมตรวจสอบ เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาที่ได้ประสิทธิผล

2.3 ความสำคัญและความจำเป็นของการประกันคุณภาพของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 1-3) ได้เผยแพร่ผลงาน International-Institute for Management Development (IMD) เป็นการวิจัยเปรียบเทียบจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ รวม 47 ประเทศ ซึ่งประกอบด้วยประเทศในกลุ่มองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development- OECD) รวม 29 ประเทศ ได้แก่ ประเทศในกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจใหม่ (Newly Industrialized and –Emerging Economies) อีกรวม 18 ประเทศพบว่าแนวโน้มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของประเทศไทยในช่วง 5 ปี นับจากปี พ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2543 จำแนกได้เป็น 3 ช่วง ช่วงแรก คือ ก่อนเกิดภาวะเศรษฐกิจอย่างรุนแรงระหว่างปี พ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2540 ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 30 และ 29 ตามลำดับ ช่วงที่สองเป็นช่วงที่ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง คือปี พ.ศ. 2541 ประเทศตกจากอันดับเดิมลงมาถึง 10 อันดับ คือต่อจากอันดับที่ 29 ลงมาอยู่ในอันดับที่ 39 และช่วงที่ 3 คือช่วงเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวในปี พ.ศ. 2542 และ พ.ศ. 2543 ประเทศไทยได้เลื่อนขึ้นมาในอันดับที่ 34 และ 33 ตามลำดับ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 47 ซึ่งเป็นอันดับสุดท้ายด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา พบว่า ระบบการศึกษาของประเทศไทยไม่สามารถตอบสนองต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544:4-9) ได้นำเสนอผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่ทำการประเมินในปีการศึกษา 2540 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั่วประเทศ ได้คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบ ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มถึง 4 วิชา จากการทดสอบทั้งหมด 5 วิชา คือ วิชาภาษาไทย ได้ร้อยละ 60 ส่วน วิชาภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สอบได้คะแนนเกินร้อยละ 50 เพียงวิชาเดียวจากที่สอบทั้งหมด 8 วิชา สอบวิชาสังคมศึกษา ได้ร้อยละ 54.7 ส่วนวิชาภาษาไทย เคมี ฟิสิกส์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ชีววิทยา

และวิทยาศาสตร์ ผลคะแนน เฉลี่ย ต่ำกว่าร้อยละ 50 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 7-8) ได้ผลการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการที่จัดโดย UNESCO ย้อนหลังไปเป็นเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2539- พ.ศ. 2543) ใน 5 วิชา ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ ชีววิทยา เคมี และคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ได้แก่ จีน เกาหลี เวียดนาม และสิงคโปร์ ผลการวิเคราะห์พบว่าศักยภาพทางการศึกษาของเด็กไทยด้อยกว่าทุกประเทศอย่างต่อเนื่องยกเว้นใน ปี พ.ศ. 2543 เท่านั้นที่นักเรียนไทยได้คะแนนสูงกว่าสิงคโปร์เพราะสิงคโปร์ทำคะแนนได้ต่ำลง และในประเทศ ที่เข้าร่วมแข่งขันในโอลิมปิกวิชาการ ปี พ.ศ. 2543 นั้น ปรากฏว่าประเทศเวียดนามที่ตกอยู่ในสภาวะสงครามมา อย่างยาวนาน มีผลการสอบในวิชาคณิตศาสตร์ อยู่อันดับที่ 5 ของโลก ในขณะที่ประเทศไทยอยู่ในสภาวะปกติ และมีความสมบูรณ์ แต่มีผลการสอบอยู่ในอันดับที่ 30 สาเหตุที่ประเทศไทยได้อันดับท้าย ๆ นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544:9) ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) โดยได้นำข้อสอบโอลิมปิกวิชาการมาวิเคราะห์ พบว่า นักเรียนไทยสามารถทำคะแนนได้ดี ในข้อสอบแบบเลือกตอบที่ใช้ทักษะพื้นฐานหรือข้อสอบที่ใช้ความจำ แต่อ่อนมากในข้อสอบที่ต้องการใช้ความคิด การวิเคราะห์หรือต้องเขียนคำตอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 6) ได้รายงานการประชุม เรื่อง วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ได้สรุปคำบรรยายพิเศษของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีที่กล่าวว่าการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญเพราะการศึกษาทำให้มีความรู้ใหม่ ตลอดเวลาปัญหาของการจัดการศึกษาในปัจจุบันของประเทศไทยเรา คือ เด็กไม่ได้ไปโรงเรียน เพราะอยากเรียน แต่ต้องการจะไปหาเพื่อน นอกจากนั้นในเวลาเรียนบางครั้งครูยังสร้างบาดแผลทางจิตใจให้กับเด็กจึงเชื่อว่าความเครียดที่เกิดขึ้นกับเด็กและนำไปสู่การติดยาเสพติดนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะระบบการศึกษาที่ปัญหารายงานการประชุมดังกล่าวข้างต้น

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544:15-16) ได้สรุปคำบรรยายพิเศษของ นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งกล่าวว่า ประเทศไทยของเรามีวิกฤติการณ์หลายเรื่องและหลายด้านแต่สาเหตุหลัก คือ วิกฤติการณ์ทางปัญญา วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา คือทำอย่างไรจึงจะยกระดับสติปัญญาของคนไทยทั้งประเทศได้ในเวลาอันรวดเร็ว ให้เข้าใจความจริง และสามารถเผชิญกับปัญหาปัจจุบันและอนาคต โดยสามารถรักษาสมดุลของเราไว้ได้ และมีความยั่งยืน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงใจ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมต้องการ

เรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุน ให้นักเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติว่า มาตรฐานการศึกษา หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบการประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับหมวด 6 มาตรา 47 ถึงมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผย ต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

กระทรวงศึกษาธิการ (2546:7-12) ได้ประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ และให้จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ 2542 ที่กล่าวข้างต้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544:6) ผู้อำนวยการสำนักรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา กล่าวว่า การประกันคุณภาพ ภายในจะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกจะช่วยเป็นหลักประกันให้แก่ผู้เรียนและสังคมมีความมั่นใจว่าจะได้รับบริการจากสถานศึกษา ที่ดีขึ้นสม่ำเสมอสามารถตรวจสอบได้ว่า การจัดการศึกษาให้ได้สิ่งที่ผู้เรียน สังคม และรัฐต้องการ

สรุปได้ว่า ความจำเป็นที่ต้องมีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ได้แก่ คุณภาพและมาตรฐานของการศึกษาของนักเรียน โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานมีศักยภาพที่ไม่อาจแข่งขันได้กับประเทศในเขตเอเชีย และประเทศอื่น ๆ ในโลก ตลอดจนไม่สามารถตอบสนองต่อผู้เรียน สังคม และรัฐ ตามที่ต้อกฎกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งสังคม จึงได้มีการตื่นตัว และต่อมารัฐสภาจึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากนั้นกระทรวงศึกษาธิการก็ได้จัดทำประกาศของ

กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อกำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาให้ถือปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อมุ่งเน้นให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐาน การศึกษาที่กำหนด เป็นที่เชื่อถือ ศรัทธาของผู้ปกครอง ชุมชน และเพื่อยืนยันได้ว่าสถานศึกษาได้ มี การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.4 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

คัทแทนส์ (Cuttance 1993:8-9) ได้กล่าวถึงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาว่า เป็นการนำระบบประกันคุณภาพมาใช้เพื่อประกันคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ ยังได้ให้ความเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาควรนำวิธีการบริหาร คุณภาพมาใช้ คือ การควบคุมคุณภาพ(Quality Control - QC) ซึ่งเป็นระบบการเปรียบเทียบผลผลิต กับมาตรฐาน การประกันผลผลิต กระบวนการผลิต รวมทั้งการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management - TQM) มาใช้ร่วมกันเพื่อประกันคุณภาพของนักเรียนและการ ให้บริการของสถานศึกษา

ซอลลิส (Sallis 1996:29) ได้ยืนยันว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบ ประกันคุณภาพของกระบวนการบริหาร การให้บริการทางการศึกษา เชื่อว่าเมื่อกระบวนการบริหาร และการให้บริการมีคุณภาพแล้วจะทำให้ผลผลิต คือ นักเรียนก็จะมีคุณภาพ โดยคาดว่าแม้นักเรียน ที่สำเร็จการศึกษาจะมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน ตามนักเรียนทุกคนจะมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ มาตรฐานขั้นต่ำที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

อรณพ จินะวัฒน์ (2545:8) ได้กล่าวถึงแนวคิดด้านการปฏิรูปการศึกษาของ ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2539 ว่าเป็นการมุ่งเน้นเพื่อให้โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพอย่างเข้มข้นมาก ขึ้น ประกอบกับได้มีแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการ ขึ้น ทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมี ทิศทางและนำไปสู่การดำเนินการที่จริงจังมากยิ่งขึ้น โดยมากแนวคิดงานระบบการประกัน คุณภาพ การศึกษา 3 ประการ(กรมวิชาการ, 2544:11-15) คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาจัดการศึกษามุ่งไปสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้
2. การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการ ดำเนินงานเพื่อยืนยันช่วยเหลือดูแลว่าการจัดการศึกษาเป็น ไปตามเป้าหมายที่กำหนด มุ่งไปสู่ มาตรฐานที่ต้องการ

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อประเมินและรับรองว่าสถานศึกษาได้คุณภาพตามที่มาตรฐานการศึกษากำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 7-12) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษาซึ่งมีภารกิจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาต่างได้นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไปดำเนินงานกับสถานศึกษาในสังกัด ภายใต้หลักการและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกัน แต่อาจแตกต่างกันในรายละเอียดตามความเหมาะสมของภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

อรรถพ จินะวัฒน์ (2545: 8-9) ยังได้ระบุว่าจากการศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า กรมส่วนใหญ่มีการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาด้วยความสำเร็จ สามารถใช้ดำเนินการในสถานศึกษาได้เกิดประสิทธิภาพและจำแนกตามระบบประกันคุณภาพได้ คือ การควบคุมคุณภาพการตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพและการประเมินคุณภาพ ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพภายใน

กรมสามัญศึกษา (2542: 8-10) ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน คือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control - QC) เป็นกระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาประกอบด้วยการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาทั้งด้านผลผลิต (Output) ปัจจัย (Input) และกระบวนการ (Process) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาเป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้

2. การตรวจสอบ ทบทวน และการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and Intervention) เป็นกระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูล สารสนเทศ (Information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาโดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (School Self

Evaluation) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาแล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษาที่กำหนด แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.3 การกำหนดมาตรการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อใช้มาตรการต่าง ๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

3. การประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา (Quality Accreditation) เป็นกระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อมุ่งรับการประเมินเพื่อการรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ และในประเทศตลอดจนหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการควบคุม มีการทบทวนตรวจสอบ และปรับปรุงการปฏิบัติให้สามารถบรรลุถึงมาตรฐานที่เป็นข้อกำหนดที่คาดหวังไว้ตามแนวทางการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร ซึ่งครู และบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดการศึกษา เพื่อประกันคุณภาพของนักเรียน และการให้บริการของสถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษา ได้เร่งรัดให้สถานศึกษานำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ไปดำเนินการอย่างค่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน

3. ประสิทธิภาพ

3.1 ความหมายของประสิทธิภาพ

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ (Effectiveness) ไว้ดังนี้
ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์ (2529:2) กล่าวถึง ประสิทธิภาพในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ หรือนักวิเคราะห์ทางการเงิน ว่าจะมีความหมายอย่างเดียวกันกับผลกำไร หรือผลประโยชน์จากการลงทุน สำหรับผู้จัดการ ฝ่ายผลิต ประสิทธิภาพ หมายถึง คุณภาพหรือปริมาณของผลผลิตที่เป็นสินค้าหรือบริการ สำหรับนักวิทยาศาสตร์ การวิจัย ประสิทธิภาพ อาจตีความในรูป

สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ หรือผลผลิตใหม่ แต่สำหรับนักสังคมศาสตร์ ประสิทธิผล หมายถึง คุณภาพชีวิตการทำงาน

กรรณิกา เจิมเทียมชัย (2538: 5) สรุปว่า ประสิทธิผลขององค์การเป็นมาตรฐานภายนอกที่บ่งบอกว่าองค์การมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมขององค์การให้สนองความต้องการของ กลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดีเพียงใด การศึกษาประสิทธิผลขององค์การเป็นจุดรวมที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการบริหารงานเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ แนวคิดหลักในเรื่องประสิทธิผลขององค์การคือการยอมรับองค์การ ยอมรับกิจกรรมหรือผล การปฏิบัติงานขององค์การ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541:3) กล่าวถึงประสิทธิผลของโรงเรียนว่า หมายถึง โรงเรียนที่บรรลุผลการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทุกด้าน หรือนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 97) กล่าวถึง ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง การที่องค์การสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้

ชัยณรงค์ สุวรรณสารและรุ่ง แก้วแดง (2536: 97) กล่าวถึง ประสิทธิผลขององค์การว่า หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์

ฮอลล์ (Hall 1991 อ้างถึงใน โสธร บุญเลิศ 2546: 46) กล่าวถึงประสิทธิผลขององค์การในแง่ของความสามารถขององค์การในการหาทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมมาสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991: 398 อ้างถึงใน โสธร บุญเลิศ 2546: 46) กล่าวถึงประสิทธิผลของโรงเรียนว่า หมายถึง โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักเรียนมีเจตคติทางบวกและสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีและสามารถแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียนได้ เป็นอย่างดี

จากคำนิยามข้างต้นจึงสรุปได้ว่าประสิทธิผล หมายถึง การที่องค์การสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การและมีเกณฑ์การวัดประสิทธิผล ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการที่จะโน้มน้าวให้ ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

3.2 ประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาเป็นการระบุนความรับผิดชอบชัดเจนว่าเป็นระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้

ผู้เรียนโดยตรง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยกำหนดหลักการสำคัญ คือ คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพ จะเน้นการสร้างคามพึงพอใจให้กับผู้บริโภครทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เขตพื้นที่การศึกษาภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูล หลักฐานที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการบริการด้านการศึกษามีคุณภาพจากสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระบบการประกันคุณภาพระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวดำเนินการตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 106-112)

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการดังกล่าวนี้ เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ข้อมูลและสารสนเทศนับว่าเป็นสิ่งที่ยังคงสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรไม่ว่าจะเป็นระดับใด ก็ตาม เนื่องจากข้อมูลและสารสนเทศจะชี้ให้เห็นถึงสภาพจุดเด่นและจุดด้อยขององค์กรซึ่งจะช่วยให้เห็นแนวทางการพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดีหากข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ไม่ถูกต้อง ไม่สมบูรณ์ ไม่เป็นปัจจุบัน และไม่สะดวกต่อการใช้แล้ว การวางแผนพัฒนาองค์กรก็จะไม่ถูกทาง ดังนั้นจะต้องพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศให้ถูกต้อง ครบคลุม และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ในการจัดระบบบริหารและสารสนเทศนั้น สิ่งที่ต้องดำเนินการควรทราบมีอยู่ 3 ประการ

คือ ข้อมูล(Data) สารสนเทศ (Information) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา (School Educational Management System : School EMS)

ข้อมูล (Data) หมายถึง จำนวนหรือคุณลักษณะที่บ่งชี้ข้อเท็จจริงทั้งที่เป็น ตัวเลขสัญลักษณ์และตัวหนังสือ แทนปริมาณที่อธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น จำนวนเด็กในวัยเรียน จำนวนนักเรียนที่ยากจน จำนวนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นต้น ซึ่งยังไม่ได้ทำการ วิเคราะห์หรือประมวลผล

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ หรือการประมวลผลอยู่แล้ว อยู่ในรูปที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ เช่น อัตราการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ร้อยละของนักเรียน ที่มีผลการประเมินน่าพอใจ

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา (School Educational Management System : School EMS) หมายถึง ระบบซึ่งรวบรวมสารสนเทศต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยจัดตั้งขึ้น เพื่อรวบรวม จัดเก็บ และใช้สารสนเทศตามความต้องการของหน่วยงาน ทั้งนี้ต้องมีการจัดอย่างเป็นระบบไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสาร หรือใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บก็ตาม

สารสนเทศที่จำเป็นสำหรับสถานศึกษานั้น ควรพิจารณาจัดเก็บให้สอดคล้องกับลักษณะของมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด โดยทั่วไปแล้วนิยมพิจารณาตามการวิเคราะห์เชิงระบบ ซึ่งมีอยู่ 3 องค์ประกอบ คือ ด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต

กระบวนการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ ของสถานศึกษามีกระบวนการในการดำเนินงานดังนี้

1. กำหนดความต้องการร่วมกันระหว่างบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ว่ามีข้อมูลใดบ้างที่จำเป็นต้องใช้ในสถานศึกษา
2. วางแผนการเก็บข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูร่วมกันวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยระบุลักษณะของข้อมูล วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และแหล่งข้อมูล เป็นต้น
3. จัดหาและหรือสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำนึงถึงความถูกต้องเป็นปัจจุบันของข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูลและเก็บรักษาข้อมูลที่จัดเก็บมา โดยจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ใช้ได้สะดวกและนำไปใช้ ประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์
6. ปรับปรุงและพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

เมื่อสถานศึกษาได้พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศแล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง ดังนี้

สถานศึกษา

1. พัฒนาผู้เรียน สามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการเรียนรู้ตลอดจนการสำรวจความสนใจ ตรวจสอบความรู้พื้นฐานของตนเอง จัดแผนการเรียนรู้และร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2. พัฒนาผู้สอน สามารถใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการวางแผนในการจัดการเรียนรู้ตลอดจนการสำรวจความสนใจตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จัดแผนการเรียนรู้และร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สามารถใช้ข้อมูลและสารสนเทศสำหรับการกำหนดนโยบาย วางแผนปฏิบัติงาน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก นิเทศ และติดตาม ประเมินผลและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา

ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชนสามารถใช้ข้อมูลและสารสนเทศสำหรับการร่วมจัดทำหลักสูตรร่วมจัดกิจกรรม การเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลตลอดจนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

หน่วยงานจัดการศึกษาในพื้นที่

หน่วยงานจัดการศึกษาในพื้นที่สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้เพื่อตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้เกิดมีการพัฒนาคุณภาพโดยการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล และการส่งเสริมจุดเด่นและปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยของสถานศึกษา

องค์กรภายนอก

องค์กรภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการศึกษาคุณภาพของสถานศึกษาพร้อมทั้งยืนยันผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลเสนอแนะต่อสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อนิเทศ ติดตาม และช่วยเหลือการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ จึงเป็นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสารสนเทศและระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งทางด้านการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง

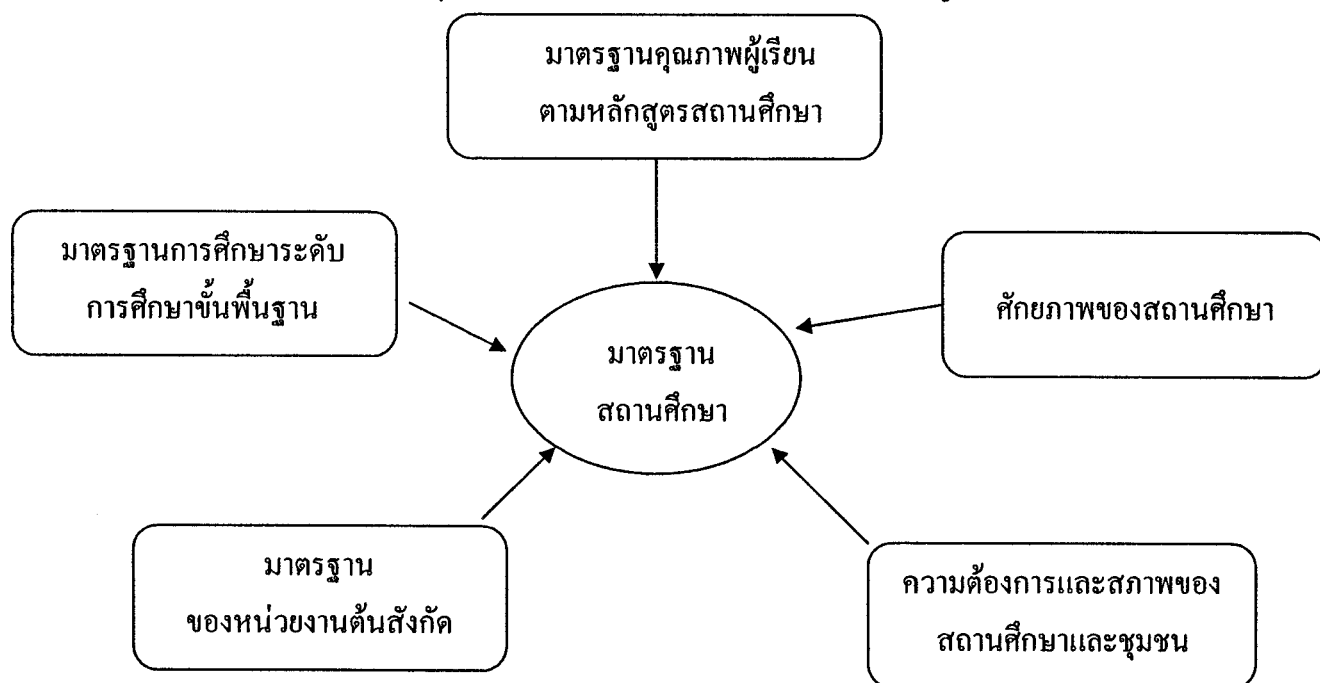
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา เป็นสภาพที่พึงประสงค์หรือสภาพที่พึงปรารถนาจะให้เกิดขึ้นทั้งในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ ซึ่งแสดงได้โดยประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันนี้มาตรฐานสถานศึกษายังถูกกำหนดเป็นเป้าหมายหลักของระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา หากพิจารณาในเชิงระบบแล้วจะเห็นได้ว่าสามารถกำหนดมาตรฐานได้ทุกองค์ประกอบของระบบ นั่นคือ มาตรฐานด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตที่ผู้บริหารและครูจะต้องใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

มาตรฐานด้านปัจจัยจะเกี่ยวข้องกับบุคลากรและงบประมาณทั้งในด้านความพอเพียงและคุณภาพรวมทั้งการจัดการด้วย ส่วนมาตรฐานด้านกระบวนการ จะประกอบด้วยการบริหารและการจัดการเรียนการสอน สำหรับมาตรฐานด้านผลผลิตจะมุ่งเน้นที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในส่วนของการกำหนดมาตรฐานในระดับสถานศึกษานั้น ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาควรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อกำหนดมาตรฐานเรียบร้อยแล้วจะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดและเกณฑ์ไว้แปลผลและตัดสินการผ่านมาตรฐาน หรือบอกว่ามีมาตรฐานในระดับคุณภาพใด

มาตรฐานและตัวบ่งชี้เป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรม การเรียนการสอนและพัฒนาสถานศึกษาจะต้องตอบตนเองได้ว่า กิจกรรมที่ตนเองจัดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนนั้นมีกิจกรรมใดบ้างที่จะทำให้ตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบรรลุผล มีตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบ้างที่ยังไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่มาช่วยผลักดันให้เกิดขึ้น มาตรฐานการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา ถ้ามาตรฐานการศึกษาดำเนินคุณภาพผู้เรียนต่ำ ย่อมส่งผลต่อสถานภาพของครูและผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ ต่ำ ตามไปด้วยด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาอาจทำการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ มาตรฐานการศึกษาจากหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัด และมาตรฐานการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสถานศึกษาจะทำการ

พัฒนามาตรฐานขึ้นใหม่เป็นของตนเองก็ได้ โดย มุ่งเน้นให้มาตรฐานของสถานศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพ ของตน ชุมชน และศักยภาพของสถานศึกษาเป็นสำคัญ ดังแผนภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 มาตรฐานของสถานศึกษา

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ:2545”แนวดำเนินการของสถานศึกษา”

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เมื่อสถานศึกษามีมาตรฐานระดับสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ ของสถานศึกษาความสำเร็จของการจัดทำแผนนั้นบุคลากรในสถานศึกษาควรตั้งคำถามตนเองในเรื่องต่อไปนี้

1. สถานภาพของสถานศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างไรมีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง
2. เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีอะไรบ้าง
3. วิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มีอะไรบ้าง
4. อะไรเป็นตัวบ่งชี้ว่าสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การจัดทำแผน และนำไปสู่การปฏิบัติ

1. การเตรียมการ

การเตรียมการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น มีกิจกรรมที่สำคัญที่ควรดำเนินการ คือ

1.1 การสร้างความเข้าใจ

ก่อนดำเนินการในเรื่องนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย โดยเฉพาะต้องให้เข้าใจว่าแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาคืออะไร ใครจะได้รับประโยชน์จากแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาบ้างเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติตามภารกิจจนบรรลุความคาดหวัง ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กลุ่มบุคคลที่ควรทำความเข้าใจควรเป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาโดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสียจากสถานศึกษาได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา สถานประกอบการหรือหน่วยงานที่จะรับนักเรียนที่จบการศึกษาเข้าทำงาน สถานศึกษาที่รับนักเรียนเข้าเรียนต่อองค์กรท้องถิ่น บุคคลต่าง ๆ ในชุมชนการสร้างทำความเข้าใจสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะต่อไปนี้

1. ประชุมสมาชิกทั้งหมดทำความเข้าใจและรับฟังความคิดเห็น
2. ประชุมกลุ่มเป้าหมายย่อย ๆ แต่ละกลุ่มแล้วนำความคิดเห็นของทุก

กลุ่มมาสังเคราะห์

3. แจกเอกสารชี้แจง
4. ชี้แจงผ่านนักเรียนทำความเข้าใจกับผู้ปกครองอีกทางหนึ่ง
5. ออกพบปะบุคคลเป้าหมายตามโอกาสอันควร เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ

เข้าใจ

1.2 แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเป้าหมายได้อาสาเข้ามาดำเนินการ แต่เนื่องจากผู้อาสาสมัครเหล่านี้อาจไม่มีความสามารถเฉพาะในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงควรเลือกตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้ครบทุกกลุ่มหรือให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เข้ามาอีกส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาควรพิจารณาจำนวนของคณะทำงานอยู่บนพื้นฐานด้านขนาดของสถานศึกษาและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน นอกจากนี้เพื่อให้สามารถจัดทำแผนได้อย่าง

ราบรื่น คณะจัดทำควรเป็นผู้ที่มีทักษะในการจัดองค์กรเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้ทำงานได้ประสบความสำเร็จและเป็นตัวแทนหลักของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

2. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

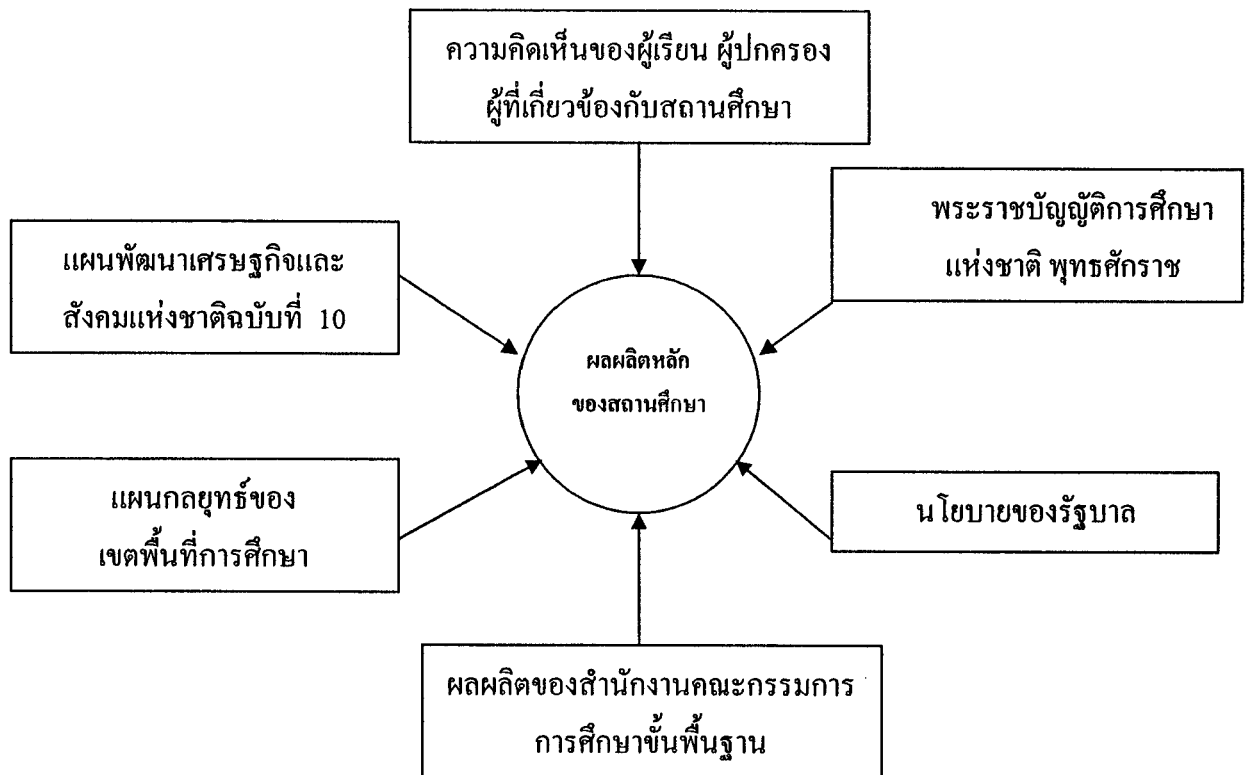
การดำเนินการสร้างระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จได้ ปัจจัยหลักประการหนึ่งก็คือ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนที่ครอบคลุมส่วนต่าง ๆ ของแผนซึ่งกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามี 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสถานภาพของสถานศึกษา การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษาและกำหนดยุทธศาสตร์ของการดำเนินงาน

2.1 การศึกษาสถานภาพของสถานศึกษา

กิจกรรมสำคัญเริ่มแรกของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การศึกษาสถานภาพของสถานศึกษาเพื่อให้เราทราบถึงสถานภาพว่าเป็นอย่างไร คณะผู้จัดทำแผนควรจะได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา เพราะผลที่ได้จะทำให้ทราบ ปัญหา อุปสรรค จุดเด่น และจุดด้อย เพื่อ นำข้อมูลทั้งหมดไปกำหนดสภาพที่คาดหวังหรือทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป สถานภาพของสถานศึกษาที่ควรดำเนินการ ได้แก่ การวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลัก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาและการประเมินสภาพสถานศึกษา

2.1.1 การวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลัก

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลักที่สำคัญในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชากรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงภารกิจผลผลิตหลักที่สำคัญนี้เป็นเบื้องต้น ซึ่งการวิเคราะห์ภารกิจผลผลิตหลักนี้ สถานศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้จากแหล่งข้อมูลดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ข้อมูลของผลผลิตหลักของสถานศึกษา

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ:2545”แนวดำเนินการของสถานศึกษา”

2.1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษา

เมื่อสถานศึกษาวิเคราะห์ภารกิจหลักแล้ว กิจกรรมสำคัญต่อไปที่ต้องดำเนินการ คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินกิจกรรมนี้จะทำให้สถานศึกษาทราบว่าตนเป็นอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และควรจะไปพัฒนาไปในทิศทางใด วิธีการที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก คือ เทคนิคการวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กร (Strength Weakness Opportunity Threats : SWOT)

สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสถานศึกษาซึ่งอาจจะควบคุมได้หรือไม่ได้ ประกอบด้วยปัจจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Culture Factors) ได้แก่ จำนวนประชากร ระบบการศึกษา ค่านิยม ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี แนวโน้มทางสังคม การคมนาคม การสื่อสาร อาชีพและปัญหาทางสังคม เป็นต้น

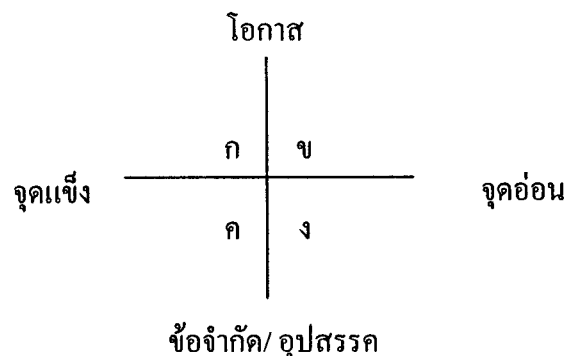
2. ด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การผลิตเครื่องจักรกลต่าง ๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

3. ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ภาวะทางการเงิน การว่างงาน อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย การลงทุนต่าง ๆ เป็นต้น

4. ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors) ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 นโยบายรัฐบาล นโยบายหน่วยงาน ต้นสังกัด ระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ และการแทรกแซงทางการเมือง เป็นต้น

2.1.3 การประเมินสภาพของสถานศึกษา

หลังจากที่คณะผู้จัดทำแผนได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษาแล้ว ต่อไปก็เป็นการนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้นั้นมาสรุปเป็นสภาพของสถานศึกษา เพื่อบ่งบอกทิศทางของสถานศึกษาต่อไป

ภาพที่ 2.4 สภาพของสถานศึกษา ตามข้อมูลด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและ ข้อจำกัด/อุปสรรค ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ:2545”แนวดำเนินการของสถานศึกษา”

2.2 การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา

หลังจากที่ทำการประเมินสภาพของตนเองแล้วสถานศึกษาควรกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ชัดเจน โดยนำสภาพของสถานศึกษามาเป็นตัวกำหนดทิศทาง การกำหนดทิศทางการดำเนินงานประกอบด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ผลลัพธ์ และผลผลิตหลัก

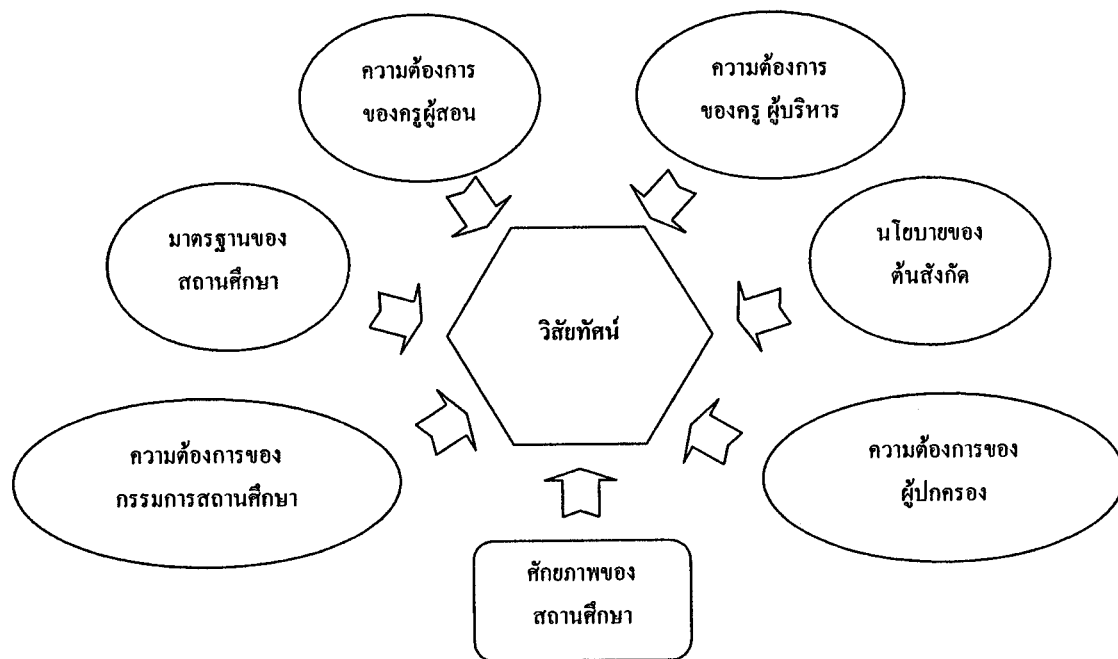
2.2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์เป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคต เป็นการสร้างภาพอนาคตหรือการมองอนาคต ดังนั้นวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จึงเป็นภาพความสำเร็จของสถานศึกษา ที่ประสงค์ ทั้งนี้วิสัยทัศน์ควรเป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานของสภาพความเป็นจริงตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในท้องถิ่น ชุมชนของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าวิสัยทัศน์จะต้องกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา และชุมชนนั้นๆ โดยที่สาระของวิสัยทัศน์ต้องเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ มีเหตุผล ทำทนายความสามารถ บ่งบอกภารกิจที่ชัดเจนและเป็นเหมือนแผนที่ที่ค้องคอยชี้ทิศทางที่สถานศึกษา ไปในอนาคต สาระของวิสัยทัศน์ควรสะท้อนเรื่องของค่านิยม หรือความเชื่อในหลักการสำคัญ ๆ ทางการศึกษา ร่วมกัน สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานความเป็นเลิศ และที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่ง คือ ต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน

2.2.2 กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์

การสร้างวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้เรียน คณะครู ผู้บริหาร และชุมชน มาตรฐานของสถานศึกษา นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด นโยบายและศักยภาพของสถานศึกษา สังเคราะห์เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณา
2. พิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้แก่ ข้อมูลที่สถานศึกษานำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
3. พิจารณาดำเนินงานในปัจจุบัน ได้แก่ การวิเคราะห์บทบาทของสถานศึกษา ในปัจจุบันและนำผลการประเมินสถานภาพของสถานศึกษา มาพิจารณาร่วมกัน
4. เขียนวิสัยทัศน์ โดยการนำเอาข้อมูลภาพอนาคตมาเขียนเป็นวิสัยทัศน์องค์ประกอบที่ควรนำมาพิจารณาในการเขียนวิสัยทัศน์สามารถแสดงได้ ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์

ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ:2545”แนวดำเนินการของสถานศึกษา”

2.3 การกำหนดยุทธศาสตร์ของการดำเนินงาน

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของทิศทางการดำเนินงานจากการใช้เทคนิควิเคราะห์ SWOT สามารถจำแนกลักษณะที่ดีของกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ต้องปฏิบัติได้ มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการเรียนการสอนต้องมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีหรือหลักวิชาการที่ถูกต้องและมีผลการวิจัย เชิงประจักษ์สนับสนุน
2. ต้องบอกระยะเวลา งบประมาณและการพัฒนาบุคลากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย
3. ความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ หน่วยงานต้นสังกัด
4. มีเป้าหมายการพัฒนารองรับ ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานให้บรรลุผลต่อไปได้

การเขียนกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ของแต่ละของสถานศึกษา จะมีความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากลักษณะเฉพาะของแต่ละแห่ง ซึ่งกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่เขียนขึ้นมานี้อาจจะไม่เหมาะสมกับของสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้น

จึงไม่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งนี้การที่แต่ละของสถานศึกษา มีกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันก็จะส่งผลให้ผลลัพธ์และผลผลิตหลักที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียนของแต่ละของสถานศึกษา มีความแตกต่างกันด้วย

จะเห็นได้ว่าหลังจากสถานศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือความคาดหวังแล้วจึงร่วมกันกำหนดสิ่งที่สถานศึกษา ต้องกระทำเพื่อให้เกิดผลตามวิสัยทัศน์/ความคาดหวังที่ร่วมกันตั้งไว้ซึ่งได้แก่ การกิจ/พันธกิจของสถานศึกษา นั่นเอง ทั้งนี้ในแต่ภารกิจนั้นจำเป็นจะต้องมีเป้าหมายปลายทางในการพัฒนา และมีการกำหนดเทคนิค/วิธีการที่จะทำให้ภารกิจบรรลุเป้าหมาย ซึ่งได้แก่กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของสถานศึกษา หลังจากนั้นต้องกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน หรือเป้าหมายในแต่ภารกิจ โดย สถานศึกษาสามารถดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาได้ใน 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามปกติและภารกิจเสริมหลักสูตร ได้แก่ แผนงาน/โครงการ/หรือกิจกรรม ที่สถานศึกษา กำหนดเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติ

นอกจากนี้ในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่จะดำเนินการในแต่ละปีตามที่ได้วางแผนไว้แล้วจึงนำสิ่งเหล่านี้มารวบรวมเป็นแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว อันได้แก่ ธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

หลังจากนั้นจึงจัดทำแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรมที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการในแต่ละปีมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระยะสั้น และระยะยาว

สรุปการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การนำมาตรฐานการศึกษาสู่สถานศึกษาและห้องเรียน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ภารกิจ ยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาร่วมกันให้ได้มาซึ่งแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีความชัดเจน

3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่วางแผนไว้ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทของตนเองให้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ควรจะเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคน/ทุกฝ่ายปฏิบัติงานอย่างมีความสุข โดย

3.1 จัดตั้งอำนวยการตรวจสอบ สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

3.2 คู่มือ กำกับ ติดตาม และนิเทศงานของบุคลากรทุกคน ทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้น และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินงาน คือ ระหว่างที่มีการดำเนินงาน ตามแผนที่กำหนดไว้นั้น อาจไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น แผนที่กำหนดไว้ไม่รัดกุม ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป บุคลากร ในสถานศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนก็จะไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน หรือบางครั้ง บุคลากรดังกล่าวไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตน ขาดความตระหนักในการพัฒนาสถานศึกษาให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดคนจากนี้อาจจะมีภารกิจอื่นเข้าแทรกแซงระหว่างการปฏิบัติงานจนทำให้ ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นต้น

สรุปว่าการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการนำแผน ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา คู่มือ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

เมื่อสถานศึกษาดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่งแล้วมีความจำเป็นต้องมีการ ตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพ เพื่อนำผลที่ได้มาพิจารณา ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน สถานศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ

4.1 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็น กระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยความร่วมมือของบุคลากร ในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ที่จะ สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษาหลังจากดำเนินการแล้ว ควรนำผลมาใช้ปรับปรุงในส่วนที่เป็นจุดด้อย ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆก็ตาม

4.2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็น การตรวจสอบโดยคณะกรรมการจากภายนอกที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับสถานศึกษาเป็นการดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้การจัดการศึกษาของ สถานศึกษาพัฒนาสู่มาตรฐาน และให้ความเชื่อมั่นว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตาม เป้าหมายและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเมื่อดำเนินการตรวจสอบแล้วจะต้องจัดทำรายงานให้ สถานศึกษาทราบเพื่อนำผลมาปรับปรุง พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเนื่องจากการตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเอง อย่างเป็นระบบ ซึ่ง แนวทางการประเมินตนเองของสถานศึกษามีขั้นตอนของการดำเนินงานที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ

1. สร้างความตระหนัก
2. เตรียมความพร้อม
3. วางแผนการประเมินตนเอง
4. ปฏิบัติตามแผน
5. เขียนรายงานการประเมิน
6. นำผลการประเมินไปใช้

สร้างความตระหนัก

การสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรในโรงเรียนทุกคนให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการประเมินตนเองจะส่งผลต่อการพัฒนางานในหน้าที่รับผิดชอบให้ก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จ การสร้างความตระหนัก สามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

1. สำรวจการรับรู้เกี่ยวกับการประเมินตนเองของบุคลากรทุกคนเกี่ยวกับการประเมินตนเอง โดยใช้วิธีการสำรวจในกรณีที่สถานศึกษามีจำนวนบุคลากรมาก และสัมภาษณ์บุคลากร สำหรับสถานศึกษาที่มีจำนวนบุคลากรน้อย
2. สร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยจัดการประชุมชี้แจงบุคลากรในสถานศึกษาทุกคนโดยนำผล จากการสำรวจการรับรู้เรื่องการประเมินตนเองมาวางแผนสร้างความเข้าใจร่วมกัน เสริมสร้างความรู้ระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาและเน้นความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการประเมินตนเองของสถานศึกษา
3. เสริมสร้างจิตสำนึกที่เกี่ยวข้องกับการประเมินตนเอง โดยให้บุคลากรในสถานศึกษา ทุกคนทดลองประเมินตนเอง หรือประเมินกลุ่มงานตามภารกิจของตนเองเกี่ยวกับคุณภาพของงาน/ผลผลิต/กระบวนการ/วิธีการทำงาน การใช้เวลา งบประมาณและทรัพยากรในการทำงาน เมื่อประเมินแล้วนำผลการประเมินและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น ผลการประเมินตนเอง ความถูกต้องสมบูรณ์ทางการประเมิน เกณฑ์การประเมิน แนวทางการนำผลการประเมินไปใช้

เตรียมความพร้อม

การเตรียมความพร้อม ควรดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของบุคลากรเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ประสพการณ์ความรู้ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

2. กำหนดรูปแบบและวิธีการเสริมสร้างความรู้ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเรื่องการประเมินตนเองโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุมอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจการจัดเอกสารให้ศึกษา และการศึกษาดูงาน

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภารกิจของสถานศึกษากับมาตรฐานการศึกษาและแผนพัฒนาคุณภาพ

วางแผนการประเมินตนเอง

1. กำหนดกรอบการประเมินตนเอง สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้โดยศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป นโยบายของสถานศึกษา แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดสรรทรัพยากร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจุดเด่นและจุดด้อยของสถานศึกษาทำความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษาให้เข้าใจเหตุผลและความจะเป็นในการประเมินตนเองและกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเองให้เป็นไปเพื่อการพัฒนางาน

2. กำหนดกระบวนการ/วิธีการประเมินตนเอง ในการประเมินตนเองนั้นควรกำหนดแหล่งข้อมูล วิธีการเก็บเครื่องมือ ระบบการจัดเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งตัวบุคคลผู้รับผิดชอบงานแต่ละด้าน

3. กำหนดเกณฑ์ในการประเมินตนเอง เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินตนเองแต่ละมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ที่กำหนดในการประเมินนั้น ควรร่วมกันกำหนดเกณฑ์การประเมินตนเองว่าระดับที่พึงพอใจของแต่ละรายการอยู่ในระดับใด เมื่อกำหนดเกณฑ์การประเมินตนเองแล้ว ต้องแจ้งเกณฑ์การประเมินตนเองให้บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

4. การกำหนดผู้ประเมินและบทบาทหน้าที่ สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินตนเองเพื่อทำหน้าที่ดูแล และติดตาม ตรวจสอบการประเมินและผลการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร /ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูวิชาการ กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และนักเรียน ทั้งนี้มีการแต่งตั้งอนุกรรมการ/คณะทำงานประเมินตนเอง เพื่อทำหน้าที่ประเมินซึ่งประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายเช่นกัน จำนวนของคณะกรรมการ/อนุกรรมการ/คณะทำงานประเมินขึ้นอยู่กับขนาดและความพร้อมของสถานศึกษา

5. การกำหนดระยะเวลาและแผนติดตามกำกับ การประเมินตนเองเป็นกระบวนการที่กระทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และมีขั้นตอนในการวางแผนการประเมินตนเองการกำหนดระยะเวลาแผนกำกับติดตาม จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการติดตามให้เป็นไปตามกรอบการประเมินที่กำหนดไว้

ปฏิบัติตามแผน (ดำเนินการประเมินตนเอง)

เมื่อวางแผนการประเมินตนเองแล้วผู้ประเมินที่ได้รับมอบหมายจะต้องสร้างเครื่องมือสำหรับการประเมินตนเอง โดยกำหนดชนิดของเครื่องมือ โครงสร้างและรายการประเมินย่อยของเครื่องมือซึ่งเครื่องมือที่นิยมใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบวัดเจตคติ แบบสำรวจรายการ แบบรายงานตนเอง แบบบันทึกข้อมูล แบบจัดอันดับคุณภาพ เป็นต้น ผู้ประเมินสามารถเลือกชนิดของเครื่องมือได้ตามวัตถุประสงค์ โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือที่เป็นระบบ มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการประเมิน ตามลำดับ

ในกระบวนการประเมินตนเองนั้น จะต้องสร้างระบบการประเมินที่โปร่งใส ยุติธรรม บุคลากรทุกคนเข้าใจขั้นตอน/วิธีการ ให้การยอมรับ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง แท้จริง เชื่อถือได้ สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง

เขียนรายงานการประเมิน

เมื่อตรวจสอบผลการประเมินตนเองแล้ว สถานศึกษาต้องสรุปรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการ/อนุกรรมการ/คณะทำงานประเมินตนเอง ครูผู้สอน นักเรียน กรรมการสถานศึกษาผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทราบ รูปแบบรายงานผลการประเมินตนเองสามารถออกแบบให้เหมาะสมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจุดเน้นของการเขียนรายงานและการเผยแพร่อยู่ที่การนำเสนอกระบวนการประเมินตนเองและผลการประเมินตนเองที่กระชับเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ชัดเจน ตรงกับสภาพเป็นจริงที่ต้องการสื่อความหมายซึ่งโดยทั่วไปจัดทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. รายงานฉบับสมบูรณ์ เป็นรายงานที่มีการนำเสนอผลการประเมินตนเองต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาเก็บไว้พัฒนาตนเอง เป็นรายงานที่มีข้อมูลครบตามกระบวนการแสดงผลการวิเคราะห์อย่างละเอียด
2. รายงานฉบับย่อ เป็นรายงานสำหรับนำเสนอต่อผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและสาธารณะ จัดทำโดยสรุปข้อมูลที่จำเป็นต้องนำเสนอ จากรายงานฉบับสมบูรณ์ นำมาเขียนใหม่ให้ง่ายต่อความเข้าใจ อาจลดกระบวนการ ขั้นตอน สถิติ ข้อมูลการวิเคราะห์ที่ดูเป็นเรื่องเข้าใจยากบ้าง แต่ยังเป็นข้อมูลเดียวกัน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

นำผลการประเมินไปใช้

ข้อมูลที่ได้จากการประเมินตนเองของสถานศึกษาเป็นสารสนเทศที่ดีที่สุดในการสะท้อนภาพความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพขอสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นข้อมูล จุดเด่น และจุดด้อยที่จะต้องปรับปรุง ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรนำผลการประเมินไปใช้ดังนี้

1. ศึกษาผลการประเมินตนเองทั้งจุดเด่น จุดด้อย ข้อค้นพบสำคัญ ๆ ที่คณะกรรมการประเมินตนเองเสนอแนะ กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญของผลการประเมินในภาพรวมของสถานศึกษาให้เข้าใจชัดเจน ส่วนผู้ที่รับผิดชอบงาน ควรให้ความสำคัญของผลการประเมินในรายละเอียดของงานตามบทบาทหน้าที่ ที่ตนได้รับมอบหมาย

2. นำข้อค้นพบสำคัญ ๆ จากการประเมินมากำหนดแนวทางและเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานการแก้ปัญหาและหรือการพัฒนาให้ชัดเจนเป็นระบบสอดคล้องกันทั้งในภาพรวมและรายละเอียดของแต่ละงาน โดยผู้บริหารควรกำหนดแผนการนิเทศ กำกับ ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของบุคลากรทุกฝ่ายด้วย

สรุปการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และการตรวจสอบโดยคณะกรรมการจากภายนอก เพื่อนำผลที่ได้มาพิจารณาช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษา

5. การประเมินคุณภาพการศึกษา

เมื่อดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา ตั้งแต่การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษาการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และทำการปรับปรุงแก้ไขและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแล้วจึงจำเป็นต้องได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยการประเมินคุณภาพศึกษานั้นดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะ คือ

5.1 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนตามสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในทุกระดับช่วงชั้นของสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ครอบคลุม ทุกกลุ่มสาระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยเครื่องมือประเมินที่ได้มาตรฐานในขณะเดียวกันหน่วยงานต้นสังกัดจะดำเนินการการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกระดับชั้น ป.3 ป.6 และ ม.3 ของทุกโรงเรียน เพื่อเทียบเคียงผลการประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานกลาง และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ระบุให้สถานศึกษาจัดให้นักเรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน และให้นำหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

5.2 การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษาโดยโรงเรียนต้องดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดในทุกมาตรฐานด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการศึกษา

สรุปการประเมินคุณภาพการศึกษา จึงเป็นการประเมินทั้งผู้เรียนโดยประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนตามสาระการเรียนรู้และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษาของนักเรียนในทุกระดับช่วงชั้นด้วยเครื่องมือประเมินที่ได้มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม

6. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การรายงานผลการดำเนินงานของ สถานศึกษานับเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เราเรียกเอกสารนี้ว่ารายงานประจำปีหรือรายงานการประเมินตนเอง เอกสารรายงานดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนจะได้รับทราบถึงผลการจัดการศึกษาและระดับคุณภาพของสถานศึกษาด้วยเหตุที่เป็นเอกสารสำคัญจึงได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ว่า “สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก”

วัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. เพื่อรายงานจุดเด่นและจุดด้อยของการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริม ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษา
3. เพื่อให้สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป

กลุ่มเป้าหมายของการรายงาน

กลุ่มเป้าหมายที่จะต้องนำเสนอรายงานให้ทราบมีหลายกลุ่มการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนจะช่วยให้สะดวกและง่ายต่อการสื่อสารระหว่างสถานศึกษากับกลุ่มเป้าหมายตลอดจนการติดตามสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ด้วยกลุ่มเป้าหมายที่จะนำเสนอรายงาน มีดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สถานศึกษามุ่งหวังที่จะเผยแพร่ผลการประเมินคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สถานศึกษามุ่งหวังที่จะเผยแพร่ ด้านผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าของงานกิจกรรมสำคัญ ๆ ที่ครอบคลุมภารกิจที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อสถานศึกษาแก่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา
3. ครูและหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สถานศึกษามุ่งหวังที่จะเผยแพร่การดำเนินงานจัดการศึกษาตามมาตรฐานและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กำหนดรูปแบบของรายงาน

เนื่องจากรายงานผลการประเมินคุณภาพของสถานศึกษานั้น เป็นการรายงานให้กลุ่มเป้าหมายทราบถึงสภาพและผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของการสื่อสาร และรูปแบบของการรายงาน(สุมล ว่องวานิช 2545: 145) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำรายงานไว้ดังนี้

1. รูปแบบการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาให้พิจารณาตามที่เหมาะสม ไม่มีรูปแบบตายตัว แต่ ควรออกแบบให้สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินตนเองที่สถานศึกษาจัดทำเพื่อเสนอหน่วยงานต้นสังกัดในแต่ละปี
2. รายงานผลการประเมินตนเอง ควรมีเนื้อหาโดยสังเขป อ่านเข้าใจง่าย กระชับ สามารถนำเสนอข้อมูล เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบ หรือนำเสนอรูป แผนภูมิ กราฟ ตารางตามที่เห็นว่าเหมาะสม
3. การขอรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินภายนอก ควรมีการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในช่วง 5 ปีด้วย
4. สำหรับเอกสารอ้างอิงซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลการประเมินของสถานศึกษา ควรดำเนินการดังนี้
 - 4.1 ข้อมูลที่มีความสำคัญและจำเป็นให้บรรจุในรายงานผลการประเมินตนเอง (ฉบับสมบูรณ์)
 - 4.2 หลักฐานอ้างอิงที่สำคัญแต่ไม่สามารถบรรจุในรายงานผลการประเมินตนเองได้ สถานศึกษาอาจจัดทำเป็นเอกสารประกอบการอ่านรายงานผลการประเมินตนเอง

5. รายงานผลการประเมินตนเองที่ใช้ในสถานศึกษา สามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสมแต่สำหรับการจัดทำทสรูปผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการประเมินภายนอกควรมีความยาว ไม่เกิน 20-30 หน้า

องค์ประกอบของการรายงาน

เนื่องจากรายงานการประเมินผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นเอกสารที่ บ่งบอกถึงสถานศึกษา และผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้นองค์ประกอบของรายงานจึงควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลักต่อไปนี้คือ ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา และแนวทางพัฒนาในอนาคต

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา เช่น

- 1.1 ชื่อสถานศึกษา ที่ตั้ง ระดับ/ประเภทที่เปิดสอน สังกัดของสถานศึกษา
- 1.2 แผนที่แสดงเขตบริการ แผนที่ผังอาณาเขตติดต่อกับสถานที่สำคัญต่าง ๆ
- 1.3 โครงสร้างการบริหาร
- 1.4 จำนวนครูและจำนวนนักเรียนปัจจุบัน
- 1.5 คณะกรรมการสถานศึกษา
- 1.6 คณะกรรมการนักเรียน
- 1.7 งบประมาณ
- 1.8 ขนาดประชากรในเขตพื้นที่บริการ ศาสนา อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ

สภาพสังคม/ชุมชน ฯลฯ

2. สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา เช่น

- 2.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ แผนงาน/โครงการของสถานศึกษา
- 2.2. แนวคิดหลักหรือวิธีการที่โรงเรียนใช้ในการพัฒนาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- 2.3 ผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ แผนงาน/โครงการ
- 2.4 ผลการประเมินตามมาตรฐานสถานศึกษา

3. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต เช่น

- 3.1 สรูปผลการดำเนินงานตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในแต่ละปี
- 3.2 จุดเด่น จุดด้อย

3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาในปีต่อไป

3.4 สิ่งที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การรวบรวมข้อมูล

สถานศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูล ตามรูปแบบของการรายงานที่กำหนดไว้

วิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

เป็นขั้นตอนที่สถานศึกษานำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลเพื่อนำเสนอเป็นสารสนเทศ โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติที่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลสภาพและผลการดำเนินงาน โดยพิจารณาลักษณะของข้อมูล เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เป็นต้น

การนำเสนอข้อมูล

เป็นขั้นตอนที่สถานศึกษาพิจารณาจัดทำรายงานให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการรายงาน ลักษณะของข้อมูลการวิเคราะห์และการแปลผลเพื่อเสนอผู้บริหารก่อนเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายต่อไป

การเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมาย

เป็นขั้นตอนของการนำรายงานที่จัดทำสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมายเสร็จเรียบร้อยแล้วเผยแพร่ให้แก่กลุ่มเป้าหมายต่อไป

สรุป การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการรายงานการประเมินของสถานศึกษาโดยระบุถึงสภาพ ผลการดำเนินงานตามภารกิจ และแนวทางการดำเนินงานในอนาคตเสนอต่อหน่วยงาน ต้นสังกัด หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อสถานศึกษา

7. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจนเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องทำการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะคือ

1) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และประเมินผลการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษาทั้งในช่วงของการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ

2) ปรับปรุง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา

3) นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง และประสิทธิภาพ

ซึ่งจากขั้นตอนของการดำเนินการของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ดำเนินการอยู่ โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การวางแผน (Plan)
- 2) การดำเนินการตามแผน (Do)
- 3) การตรวจสอบประเมินผล (Check)
- 4) การปรับปรุงและพัฒนา (Action)

4. การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสระแก้ว

4.1 ลักษณะทั่วไปของจังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้ว มีที่มาจากชื่อสระน้ำโบราณในพื้นที่อำเภอเมืองสระแก้ว ซึ่งมีอยู่ 2 สระ ในสมัยกรุงธนบุรี ประมาณปี พ.ศ. 2324 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งทรงเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพยกไปตีประเทศกัมพูชา (เขมร) ได้แะพักกองทัพที่บริเวณสระน้ำทั้งสองแห่งนี้ กองทัพได้อาศัยน้ำจากสระใช้สอย ได้ขนานนามสระทั้งสองว่า “สระแก้ว สระขวัญ” และได้้นำน้ำจากสระทั้งสองแห่งนี้ใช้ในการประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา โดยถือว่าเป็นน้ำบริสุทธิ์ สระแก้วเดิมมีฐานะเป็นตำบลซึ่งสมัยก่อนทางราชการ ได้ตั้งเป็นด่านสำหรับตรวจคนและสินค้า เข้า-ออก มีข้าราชการตำแหน่งนายกองทำหน้าที่เป็นนายด่าน จนถึงปี พ.ศ.2452 ทางราชการจึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ ชื่อว่า “กิ่งอำเภอสระแก้ว” ขึ้นอยู่ในการปกครองของอำเภอบินทร์บุรี โดยใช้ชื่อสระน้ำเป็นชื่อกิ่งอำเภอมายังจนถึงปัจจุบัน ต่อมาเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2501 ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอชื่อว่า “อำเภอสระแก้ว” ขึ้นอยู่ในการปกครองของ จังหวัดปราจีนบุรีและต่อมาเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2536 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้ง จังหวัดสระแก้วขึ้น (ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่มที่ 110 ตอนที่ 125 ลงวันที่ 2 กันยายน 2536) เป็นผลให้จังหวัดสระแก้ว ได้เปิดทำการใน วันที่ 1 ธันวาคม 2536 โดยเป็นจังหวัดที่ 74 ของประเทศไทย จังหวัดสระแก้วมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานนับ 4,000 ปี ตั้งแต่ยุคหินใหม่- ยุคโลหะ โดยมีการค้นพบวัตถุโบราณที่บ้านโคกมะกอก ตำบลเขาสามสิบ อำเภอเขาฉกรรจ์ ในยุคต่อมาก็มีการค้นพบโบราณ วัตถุอีก เช่น ที่อำเภออรัญประเทศและเขตอำเภอตาพระยา แสดงหลักฐานว่าสระแก้วเคยเป็นชุมชน สำคัญที่มีความเจริญรุ่งเรืองในยุคเจนละทวารวดี มีอารยธรรมและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และมีกษัตริย์หรือผู้ครองเมืองนับถือศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกายและไวษณพนิกาย ดัง

จะเห็นได้จาก โบราณสถานและจารึกรูปอักษรปัลลวะต่าง ๆ ที่ปรากฏที่ปราสาทเขาน้อย เขตอำเภอ อรัญประเทศ ซึ่งถือกันว่าเป็นหลักฐานบันทึกศักราชที่เก่าที่สุดในกลุ่มจารึกรุ่นแรกๆ ที่พบในประเทศไทย สร้างขึ้นราวปีพุทธศักราช 1180 นอกจากนี้ยังพบหลักฐานความเจริญของอารยธรรมขอม ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15-16 ในแถบนี้ อย่างมากมาย มีทั้งปราสาทอิฐ ปราสาทหิน เตาเผาเครื่องถ้วย และคูเมืองโบราณที่ยังหลงเหลือร่องรอย ปรากฏในปัจจุบัน เช่น จารึกพบที่ปราสาทสต็อกก๊อกรมอีก 2 หลัก ซึ่งในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15 ปราสาทสต็อกก๊อกรมได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเทวสถานของพระศิวะ ดังข้อความในจารึก สต็อกก๊อกรมหลักที่ 1 ได้กล่าวถึงว่าในปีพุทธศักราช 1480 พระเจ้าชัยวรมันที่ 4 โปรดให้นำศิลาจารึกมาปักไว้ที่ปราสาทสต็อกก๊อกรม เพื่อประกาศห้ามเรียกข้าของเทวสถานแห่งนี้ ไปใช้ในกิจการอื่น แต่ให้ข้าของเทวสถานได้บำรุงรักษาและบูชาพระศิวลึงค์หรือรูปเคารพ ซึ่งได้ประดิษฐานอยู่ ณ เทวสถานสต็อกก๊อกรมนี้ตลอดไป ส่วนจารึกอีกหลักหนึ่งได้กล่าวสรรเสริญ พระเจ้าอาทิตย์วรมันที่ 2 ซึ่งได้ทรงบูรณะ โบราณสถานแห่งนี้จนสำเร็จ พร้อมจารึกที่เกี่ยวกับอารยธรรม และศาสนา เป็นต้น จากจารึกและโบราณสถานที่พบนี้ สามารถบ่งบอกให้ทราบถึงระบบการปกครองของอาณาจักรขอมโบราณบนพื้นแผ่นดินสระแก้วแห่งนี้ เปรียบเสมือนมรดกทางภูมิปัญญาของ บรรพชนที่มีคุณค่าเป็น คุณประโยชน์ต่อการศึกษายิ่ง (แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ จังหวัดสระแก้ว 2546 : 25)

4.2 การจัดการศึกษาของจังหวัดสระแก้ว

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยเกิดขึ้นตามเจตนารมณ์ของทุกฝ่ายในสังคมไทยโดยปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่มุ่งหวังจะยกระดับการศึกษา ของชาติให้ได้มาตรฐานและจัดได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบคือ ปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาปฏิรูปครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2544:1-3)ในส่วนของปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ ได้หลอมรวมหน่วยงานทางการศึกษา คือทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานเดียวกัน โดยกระทรวงศึกษาธิการมีโครงสร้างใหม่เป็นระดับกระทรวงและระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีผลให้มีการหลอมรวมสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานสามัญจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ และจัดตั้งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วประกอบด้วย 2 เขตการศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองสระแก้ว โดยมีพื้นที่รับผิดชอบ 4 อำเภอ 1 กิ่ง ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอเขาฉกรรจ์ อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอลองหาด และกิ่งอำเภอ วังสมบูรณ์ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 158 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ตั้งอยู่ที่อำเภออรัญประเทศ โดยมีเขตพื้นที่รับผิดชอบใน 3 อำเภอและอีก 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอวัฒนานคร อำเภออรัญประเทศ อำเภอตาพระยาและกิ่งอำเภอโคกสูง มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 140 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต1 2550:3-7)

4.3 สภาพการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพการศึกษา

สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพของสถานศึกษาในจังหวัดสระแก้วยังมีปัญหาในการดำเนินงานคือ จาการรายงานการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วทั้ง 2 เขต ปีการศึกษา 2549 พบว่า บุคลากรในสถานศึกษายังไม่เข้าใจระบบประกันคุณภาพ สถานศึกษาขาดแคลนครูในวิชาหลัก ครูมีงานอื่นที่ต้องปฏิบัติมากกว่าการเรียนการสอน บุคลากรขาดความสามารถ สถานศึกษาจัดข้อมูลสารสนเทศยังไม่สมบูรณ์ คณะกรรมการศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับสถานศึกษาน้อย สถานศึกษานำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย นักเรียนขาดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อหลักสูตร จาการรายงานการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานคุณภาพภายนอกรอบแรก ปรากฏผล ดังนี้(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต1 2550:3-7)

ด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

ค่าเฉลี่ย 90.59

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิด สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ค่าเฉลี่ย 6.27

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ค่าเฉลี่ย 4.31

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ย 19.22

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ค่าเฉลี่ย 76.86

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ค่าเฉลี่ย 97.25

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ค่าเฉลี่ย 80.39

ด้านครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ค่าเฉลี่ย 34.90

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ ค่าเฉลี่ย 84.71

ด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ค่าเฉลี่ย 21.18

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ค่าเฉลี่ย 45.88

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ค่าเฉลี่ย 73.33

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ ค่าเฉลี่ย 82.75

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 36.86

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

พัชฌณ เทียนศรี(2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะนิติบุคคล เขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมรรถนะการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะนิติบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับที่มีสมรรถนะการบริหารจัดการมาก โดยมีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน (2) สมรรถนะการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างพบว่าไม่แตกต่างกัน และ (3) แนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาให้ผู้บริหารมีการ

บริหารงานอย่างมีคุณธรรมหรือ มีธรรมาภิบาล การเสริมสร้างทักษะในการนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาผู้บริหารให้สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ ตามลำดับ

เรวัติ ปานธรรม(2544:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า(1)การดำเนินงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา มีการดำเนินงานตามมาตรฐาน 3 ด้าน คือองค์ประกอบด้วยปัจจัย มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านผลผลิตอยู่ในระดับปานกลาง

นิริวัฒน์ พิไลวงศ์ (2546:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประเมินเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า (1) การดำเนินงานการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (2) การ เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างผู้บริหารกับครูพบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) ปัญหาและความต้องการหลักของผู้บริหารและครูในการ ดำเนินการประเมินภายในคือ ด้านความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการประเมินภายในที่ถูกต้องและ ชัดเจน

ขงยุทธ ขะบุญธง (2548:บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การดำเนินงานด้านการประเมิน คุณภาพภายในตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ การศึกษาลำพูน

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในตาม ระบบประกันคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน มีการ ดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง (2) การเปรียบเทียบการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายใน ของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ต่างกัน 3 ระดับ พบว่าทั้งการเปรียบเทียบในทุกระบบ ย่อยมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาที่จัด การศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 มีค่าเฉลี่ยของการดำเนินงานมากกว่าระดับช่วงชั้นที่ 1-3 และช่วง ชั้นที่ 1-2 ตามลำดับ และ (3) ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน คือ ส่วนใหญ่ขาดแคลน ทรัพยากรกำลังและขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการประเมินคุณภาพภายใน แนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ด้านการประเมินคุณภาพภายในและการดำเนินการประเมิน ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ศิริพร พิมลทิพย์ (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ของผู้บริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ทั้งโดยรวมและในทุกด้านอยู่ในระดับดี (2) ครู - อาจารย์ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ทั้งโดยรวมและในทุกด้าน อยู่ในระดับพอใช้ (3) ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนกับครู - อาจารย์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งโดยรวมและ ทุกรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4) ข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ทั้งโดยรวมและทุกรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพล วรรณจู (2546:บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประสิทธิภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมและรายด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียน ด้านการสอน และด้านความพึงพอใจของชุมชนอยู่ในระดับมาก (2) โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารโรงเรียนครูวิชาการโรงเรียน และครูผู้สอนมีความคิดเห็นโดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็น แตกต่างจากครูวิชาการโรงเรียนและครูผู้สอน (3) ปัญหาการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนมากเกินไป และครูผู้สอนไม่พยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน และข้อเสนอแนะการปฏิรูป การปฏิรูปการเรียนรู้ คือ ควรจัดให้มีครูสนับสนุนการสอนให้ครบและทั่วถึงทุกโรงเรียน เน้นให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีคุณสมบัติ เก่ง ดี มีความสุข และให้การสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

นางยุพา เสนาะพิน (2546:บทคัดย่อ) ได้ศึกษา แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัย พบว่า (1) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครปฐมที่ได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาใช้ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพสูงกว่า แบบภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (2) โรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามีประสิทธิผลการบริหารคุณภาพอยู่ในระดับดีทุกด้าน และ(3) และภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแบบเปลี่ยนสภาพมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารคุณภาพด้านผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แมคคัลลัฟ (McCullough 1995 : DAI - A 55 / 12) ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพการเป็นผู้นำระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมืองที่เป็นชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันแองโกล อเมริกันและสเปนนิส โดยค้นหาเชิงประสิทธิผล จุดเน้นของการศึกษาเป็นการตรวจสอบความแตกต่างของภาวะผู้นำคุณภาพของการพัฒนาวิชาการ ความสัมพันธ์ของคณะทำงาน การสื่อสารอำนวยความสะดวก การบริหารครูและภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่แตกต่างกันตามเชื้อชาติ งานวิจัยนี้ได้เสนอความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียนกับคุณภาพของภาวะผู้นำและความแตกต่างของภาวะผู้นำที่มีในผู้บริหารโรงเรียนแต่ละคน การวิจัยใช้โรงเรียนมัธยมศึกษา 70 - 80 แห่ง โดยสุ่มเลือกมา 8 แห่งในรัฐเท็กซัส ใช้แบบสอบถามหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นแบบสอบถามภาวะผู้นำใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์แบบอัลฟา ที่ระดับ 0.98 และข้อมูลในขั้นสุดท้ายที่จะนำไปวิเคราะห์คะแนน t ว่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สิ่งสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัย คือการไม่มีส่วนสัมพันธ์กันระหว่างคุณภาพของภาวะผู้นำผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมืองกับประสิทธิผลของโรงเรียน แต่ความแตกต่างตามระดับนัยสำคัญทางสถิตินั้นอาจมิใช่ภาวะผู้นำ ที่แท้จริงที่เป็นอยู่ก็ได้ โดยสรุปจึงปรากฏว่ามีระดับนัยสำคัญที่แตกต่างกันและมีอิทธิพลต่อกันสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมืองไม่ว่าเป็น เชื้อชาติใดก็ตาม ผลจากการวิเคราะห์ภาวะผู้นำคล้ายคลึงกันและการมีเชื้อชาติใดของผู้บริหารต่างไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ฟิงเคิลย (Finklea 1997 : DAI - A 58 / 06) ได้ศึกษาวิจัยแบบภาวะผู้นำผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำประสิทธิผลคะแนนความสอดคล้องของผู้บริหารโรงเรียนรัฐ ซึ่งชี้บ่งโดยการวิเคราะห์ภาวะผู้นำแบบที่ 2 (LBA II) โดยพัฒนาจากแบบฝึกของปลองชาร์ดและประสิทธิผลของโรงเรียนในจำนวนผู้บริหารโรงเรียนทั้งสิ้น 194 คนในรัฐแคลิฟอร์เนียได้ ข้อมูลแบบผู้นำใช้ศึกษาผู้บริหารโรงเรียน โดย LBA II Self และ ตรงสอบข้อมูลจากหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐแคลิฟอร์เนียได้ พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างคะแนนประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนและ

คะแนนร้อยละของนักเรียนที่เท่ากับหรือสูงกว่าที่ 50 ของเปอร์เซ็นต์ไทล์ในระดับประเทศจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับ 7 การค้นพบนี้แสดงถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนกับคะแนนมาตรฐาน MAT 7 ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปได้ว่าประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลทางวิชาการในโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พบอีกว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างสถานะของเศรษฐกิจกับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยมีความสัมพันธ์ในเชิงลบระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจแปรตามประสิทธิผลของโรงเรียนและความสัมพันธ์ในเชิงนี้จะเชื่อได้ว่าภาวะทางเศรษฐกิจจะเป็นผลกระทบอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

โบรฟีและกู๊ด(Brophy and Good 1986 :328 – 375อ้างถึงในธิดาวัลย์ เตะจันทร 2541 :39 – 40) ได้สังเคราะห์รายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะบางประการที่ได้พบในสถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิผล คือ ผลิदनักเรียนที่มีความรู้ดีออกสู่ชุมชน ดังต่อไปนี้

1) สถาบันที่ผู้บริหารเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ
2) บรรยากาศในโรงเรียนมีความปลอดภัย มั่นคงทางจิตใจ อารมณ์ สังคมและความเป็นอยู่ของครู นักเรียน

- 3) ครู อาจารย์มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนมีความเป็นกันเอง
- 4) ดำเนินการสอนตามหลักสูตร โดยใช้วิธีสอนหลายรูปแบบ
- 5) ติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนตลอดเวลา
- 6) ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างเข้มแข็ง
- 7) เน้นให้เห็นความสำคัญของความสำเร็จทางวิชาการเสมอ

จากการศึกษา วิเคราะห์งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวแล้วข้างต้น พบว่าเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะทางการบริหาร หรือพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร และประสิทธิผลการบริหารอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีข้อค้นพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่จะปฏิบัติงานบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพนั้น จะต้องมึคุณลักษณะทางการบริหารในตัวเอง ใช้ทักษะและกระบวนการทางการบริหารในการกระตุ้น ส่งเสริมบุคลากรให้เกิดความร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจังในการปฏิบัติงาน แต่ไม่พบงานวิจัยที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางการบริหารกับประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษาจึงเป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของสองปัจจัยดังกล่าว